

T A R T A L O M

▶ 3	OSIKOVICZ EDIT Getsemáni éjszaka, Ki viszi át, Én tudok beszélni, A reggel üstje, Hiéna (versek)
▶ 7	CSEHY ZOLTÁN A Philoktétész-környék megkönyékezése – a majdnem tövében (vers)
▶ 10	GÖMÖRI GYÖRGY Toszkán hegyek között, Vásár Párizs városában (versek)
▶ 12	BOGDÁN LÁSZLÓ Vaszilij Bogdanov verseiből: Bulgakov Péterváron, Az Utolsó Ítélet, Mandelstam Péterváron, Szuzdáli nyár (versek)
▶ 18	BÉKÉS PÁL VOYAGER (elbeszélés)
▶ 23	TAMÁS TÍMEA A sziget (versek)
▶ 25	VIDECZ FERENC NATURA TRIUMFANS – Őszi bogár, Télelő, Hold, felhők, Vízió (versek)
▶ 28	MIKLYA ZSOLT „És ott a sok állat”, Arany dűnék között, Arriéta doktor denevérekre vadászik (versek)
▶ 31	MEZŐSI MIKLÓS Díjnyertes faliújság s felszögezése a falra, Utóhang (versek)
▶ 35	KOCSIS CSABA Egy pandúr Pesten (elbeszélés)
▶ 41	FALUSI MÁRTON Így mulat egy magyar költő (vers)
▶ 43	MAGYARI BARNÁ Anikófény a líraligetben, A partvonalon túl (versek)
▶ 45	K.KABAI LÓRÁNT mama kínzó fejfájása vagyok, dialógusrészlet (versek)
▶ 47	MAGOLCSAY NAGY GÁBOR új csönd napszakok, új fények torzója (versek)
▶ 49	CZAKÓ GÁBOR Hosszúalattság (regényrészlet)
▶ 57	ELEK TIBOR A Beavatástól a Disznójátékig Beszélgetés Czakó Gáborral
▶ 65	TŐZSÉR ÁRPÁD Frivol rímek három költőhöz, Perfectum (versek)
▶ 67	NÁDASDY ÁDÁM Dalszövegek a Lüsztratóhoz (versek)

MŰHELY

- 73 **ZALÁN TIBOR**
Magyar évad a Jókai Színházban
Első leülés Fekete Péterrel, a Békés Megyei Jókai Színház igazgatójával
- 78 **DARVASI FERENC**
Túl jön és rosszon – A Gyulai Várszínház 45. évadáról (tanulmány)
- 83 **SZIGETI LAJOS SÁNDOR**
„Egyedül a szenvedő Isten segíthet” (Biblia és reneszánsz) (tanulmány)
- 88 **BOGA BÁLINT**
A hajó (bárka), mint szimbólum és metafora (esszé)
- 91 **VÁN HAJNALKA**
Jankay Tibor művészete II. – Az életmű festészeti egysége (tanulmány)

FIGYELŐ

- 97 **VASY GÉZA**
Czakó Gábor, a sok műfajú alkotó – Kilencvenkilenc magyar rémmese, Isten családja (kritika)
- 101 **KOLOZSI ORSOLYA**
A huszadik század a gangról nézve –
Békés Pál: Semmi baj; Csikágó (kritika)
- 105 **TARJÁN TAMÁS**
HATÁRSÁV – Esterházy Péter: Semmi művészet (kritika)
- 109 **MÉNESI GÁBOR**
Szerzője ismeretlen – Gészi János: Tiltott ábrázolások könyve (kritika)
- 111 **KRUPP JÓZSEF**
Tükörbe néz – Demény Péter: A fél flakon (kritika)
- 114 **FARKAS WELLMANN ÉVA**
Bevezetés egy kivezetéshez –
Papp Attila Zsolt: Fogadó a senkiföldjén (kritika)

Eszámunkat Jankay Tibor alkotásaival és azok részleteivel illusztráltuk. (A fotókat Váradi Zoltán készítette.) A borító 1. oldalán *Angyal a város felett* (1976; olaj, vászon; 123 x 83 cm; leltári szám: 594.1 – részlet), a borító 2. oldalán *Szerelmespár galambokkal* (1978; olaj, vászon; 82 x 63 cm; leltári szám: 2007. 444.1 – részlet) és a borító 4. oldalán *Szembeforduló arcok* (1979; olaj, vászon; 63 x 83 cm; leltári szám: 2007. 238.1 – részlet) című műve látható.

A képeket a Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria bocsátotta rendelkezésünkre.

Lapunk a következő internetcímen érhető el: www.barkaonline.hu

Getsemáni éjszaka

Szellő szikkad számon.
Itt véget ér a szó.
Itt vér fut fel a fákon,
s a tér kioldható.

Közeledet várom.
Szótipró erődet.
Testem szélfúttá vászon,
nem takar előled.

A fakérgék a múlás
idegen-ép nyugalma,
mi izmainkon túl ás,
hát öltösn arcunkra ma

kő álmodta száz redőt –
hűlt árnyamra dőlt a föld.

Ki viszi át

Ki viszi át
az írott szó halott rendjét
e bátorító avas vértet
nemző erkölcsi örökmécset
ha gázkamrák halom csendjét
ki viszi át – –

Istenem
ha te nem
ki hiszi hát

Én tudok beszélni

Én tudok beszélni a névtelen elől kitérni sosem jelentett
gondot hogy nem értenek

Az idebent csöndje
a vélt ívek alatt
érintetlen várni
ami végképp maradt
felhőrésnyi napszivárgást
megoldani torkomat
kettészakad akkor is
a szó ha gondolat

Így mérni nekem mily aránytalan
bennem bár a törvény ahogy rendeltetett
de csak szavak összefüggő rendek helyett
a csillagok az égbolt

A szavak közé nyom,
égbolt, félig teli –
ez az én közönyöm:
nincs nyelv érinteni

Én tudok beszélni a névtelen elől kitérni sosem jelentett
gondot mert nem értenek

A reggel üstje

Sylvia Plath emlékére

*„And I / Am the arrow, //
The dew that flies, /
Suicidal, at one with the
drive / Into the red // Eye,
the cauldron of morning.”*

Én láttam a rózsák közül.
Görnyedéses hézagokban.
Épen, mint a fény, jött a test.

Tiszta tempó, gyolcscsavart arc.
Lábfejről gyümölcshamvak.
Ványadt körökben csiganyál.

Lovak leplét mért viselném?
Merre, kedves, holnapokért?
Mindjárt Artemisz kutyái.

Hiéna

*„A Foltos Hiénára bezzeg van pontos szavunk: halál.”
(Orbán Ottó)*

I.
Bár áradnék, miként a tiszta ösztön,
miként fényre éhes vándormadarak,
hogy mikor vágyam mozdulatba öntöm,
ne szorulhass ki belőlem azalatt

II.
A mezőn álltunk.
Fekete sörényhullámban glóriafényben.
Lovakat láttunk.
Testporuktól izzó tisztást páraégésben.

Szeretkezzük hát
az édes időt untalan ölbbe-vetetten
e tiszta izzást

Múlandósága szagával körbenevettem.

III.

Vezessen e koromrengés
szántson mélyebb izmok ránca
tisztább ösztön fényderengés
s ne a múltó hús románca

mert nincs nekünk mi utat mutat
a fényre száz meg száz madarat

— — csak ez a beteg mohó tudat

hogyan nedvesedjünk
hogyan görcsbe olvadj ifjú erő
hogyan lelkünket kisikoltassa
magvából az a kibaszott gerincvelő
hogyan magával rántson ketté feszítsen megrészegítsen
ez az idomtalan kagylórángás

hogyan ne kelljen ne kelljen felé fordulni
s hogyan ne érezd ne érezd a másikat
csak a saját nemi szerveidet — —

...és leszárom a Hiénát
mert szóval ugye mindent lehet

A Philoktétész-környék megkörményékezése – a majdnem tövében

I.

Akhilleusz fia, lásd, ez itt Lémnosz,
a bűz vidéke, ahol szagot kap a szó is,
de még a gondolat maga is talán, a méloszit, Poiasz fiát itt
tettük partra, hová gennye illet,
s az a féktelen bűz, mely el-elejtett jambusainkat mérgezi,
s mely a hajópadlóba mélyülő foltot lyukasztott.
Itt lakik valahol ez az emberkutya,
tetvek rágják nyíratlan loboncát,
mert ki sosem gyógyul meg, sose hal meg,
ne mondd halotténak a hullaszagot,
s a visszafelé betűzött mondatot se,
a kiaggatott véres, fekete rongyok,
nyüszítenek, mint a táborban, a hajón szüntelen,
beléjük itatva az örök kígyóméreg,
a marás tekintélye, menj, a barlangig, fel egészen,
ivócsanak, milyen ócska faragvány,
a szükség művészete, falanszter-műve,
úgy tartja meg a vizet, hogy mit se sejtessz róla,
nem tudod mennyi, s alakja milyen. Amott
tűzszerek, a levegőben illanó szikrák lépre csalója,
csald ki tőle az íját, s mondd, megaláztak, mint őt,
a nagyra hivatott görögök, bűzébe vágysz, hazudd,
a cinikus kutya létre te is, s alig várod,
hogy lankadt íja mellé feküdj.

II.

Erővel, tettel elviszem,
hajónkra cipelem, ha kell,
megfogom göncét, s lassan a levegőbe emelem
a mondatait,
mint héja a fiát, sas a zsákmányt, viszem, ha kell,
és nem bánom, ha el-elejteket pár szótagot,
de nyelvem visszahívja szavaimat a számba,
Láertidész, a galádságra képtelen vagyok,
a nyelv mindennek hadvezére, nem a tett,
hát győzz csak nyelvvel, ha akarsz,
az én nyelvem izmaimban izzik,
a fejem fölé tartott mondatokban, vagy épphogy
e testbe szoborva él minden szavam,
a féllábú kutyát elhajtom, ha kell,
s megalázom őt az ifjúság hevében,
kitépem karját, mondatából a hangot,
történetéből a betűt,
védekezni úgyse tud,
de csaholni versenyt vele nem fogok.

IV.

Hogy hol van ő, az ő-je hol van, ki tudja, most,
a fájdalomban épp a hol a legkérdésesebb,
a hol beljebbje, pereme, magva, a magpereme és
a peremmagva,
a bűn kígyója érte, s érte kígyózott a bűn,
átsziszegte a történeti paradicsomot,
és aztán komótosan visszakígyózott oda, ahonnan küldték
a paradicsomba.
Művét az idő
elrabolta, a rab idő volt a műve, s most önmaga
csonka sorsának sorsos csonkja
befejezetlen szoborremeke,
megszoborhatatlan remeklése a befejezhetetlenségnek.

V.

Hogy hentes vagy, jól sejtem én,
hogy Marsnak kilószám hányod a húst,
s a győzelem nyelvén jól beszélsz,
csak most, csak most figyelj, s tanulj,
apád pajzsát én kaptam, s dárdáját is,

persze jogtalan, hisz aljas és álnok vagyok,
álnokságom köztudottan aljas,
köztudottan hitszegő és hűtelen, és jogtalan,
csak sérteggess, s mondd, az én nyelvem rabolt meg,
(egy megrabolt nyelv megraboltja vagy)
az alattomos grammatikám,
a görög esettan trükkjei,
a megfélemltetlen aorisztoszok, a kettes szám
vagy az igenevek értelmetlen múlt idői,
elmúlt idői a neveknek,
amikor már sejteni lehet,
s felismeréssé érik a sejtjenilehetés,
szavak voltak a porba hulló testek,
a szavak porában hulla tesped,
a kiömlött vér csak szótagok,
a kiömlött vér csak szótagolt.

VI.

Én sót vettettem, mégis itt vagyok,
a történet sója vagyok, bár elvettem
ezt a lehetőséget, míg
az ökrök voltak hadvezéreim,
(s hadvezéreim most is ökrök)
fiamat letépték anyja karjáról,
a kar tartozékát tépték ki,
s a barázda hidegében vetették én elém,
a patákat a szó fékezte meg, hogy ne tapossák el
jövőbe írt mondatom. Vér ne trágyázza sós rögeim,
meghintette mégis a vér lehetősége,
a lehetőség vére, és
kitörölhetetlen foltot hagyott a *majdnem*,
de lám, ahogy a hír beszéli,
sosem sarjad oly bőven ott a tönköly még,
a só helyén, a *majdnem* tövében.

Toszkán hegyek között

Olasz nemesi kúria toszkán hegyek között,
 ahol tizenöt büszke ős színes szobra keresi
 az elfoglalt utódokat – nincsenek mindig itt –
 Rómából rohannak fel csak egy-egy éjszakára.
 A testvérek mogyorószínű kutyája
 lábához símul, nyüszítve. Hiányzik
 neki a gazda. Az éj hűvös illattal van teli.
 Reggel a nap a hátsó kertre süt, ahonnan
 feleséged kap egy pompás rózsaszálat.
 Sajnálsz elmenni, nem láttad még a házat,
 ahol Giotto született, és itt a Dombon is
 nézhetnéd még a régi könyveket.
 De elmegyünk, s a gyűrű ittmarad,
 mert szívesen töltened el itt egész nyarad –
 de vár sok teendő, újabb feladat
 és egy idő után már viszketni és sajogni kezd
 a nyaralásnak hívott *dolce far niente*.

Vásár Párizs városában

(Egy Rákóczi-korabeli magyar naplójából)

Csuda dolgokat láttam a Szent Germainyi
 vásárban ez év februárban:
 kötélén lépkedő ugráló gyermeket
 egy görögöt aki az égő szenet
 úgy nyeldeste mint mások a levest
 egy anglus lovat amelyik *super-*
naturális dolgokat mívelt
 lábával kidobbantva a pontos időt
 megmondva hány poltúra van a pénzben
 alamizsnáért térdre ereszkedett

lefeküdt és kutyamód evett
inni meg emberi módon ivott
láttam egy lánykát aki egyszerre hat
kardott forgatott nagy gyorsasággal
kezében a szájában meg a mellén
– más *curiositások*? igen: egy orosz lány
2 tigris
3 medve
4 majom
meg egy hétlábú tehén
.....
este pedig bálban voltam én
szárnyasegérnek öltözöttem
egy hatyút megudvaroltam

Szembeforduló arcok (1979; olaj, vászon; 63 x 83 cm; leltári szám: 2007. 238.1)

Vaszilij Bogdanov verseiből

Vaszilij Bogdanov (1895–1982) méltatlanul elfelejtett orosz költő életművének jelentékeny része, egészen a legutóbbi időkig lappangott, de aztán előkerültek a költő füzetei és unokája, Tatjana Bogdanova, a harvardi egyetem szlavisztikai tanára megkezdte a szentpétervári, szibériai és amerikai füzetek anyagának közreadását, magyarázó jegyzetekkel természetesen, amelyek sokat elárulnak a korról és a váltakozó irodalomfelfogásról s arról is, hogy milyen kevésbé értjük a sztálinizmust, irodalmáról és kényszerhelyzeteiről nem is beszélve. Az arisztokrata katonacsaládból származó Vaszilij Bogdanov – unokája már dolgozik biográfiáján is – Párizsban kezdte pályáját, a tízes években két kötete is megjelent (Üvegvilág, 1917, Árnyak délutánja, 1919), 1916-ban vette feleségül Léna Nyezvanovát, a neves költő unokahúgát, az ismert pétervári belgyógyász kisebbik lányát. Noha szüleik már nem éltek (édesapja tűzértábornokként a galíciai fronton halt hősi halált, édesanyjára a lázadó muzsikok gyújtották rá a kastélyt, apósát részeg vörösgárdisták lőtték le nyílt utcán, anyósa a tizenhatalmas spanyolnátha áldozataként halt meg... „A család körül – Andrej Belij szerint – körözött a halál fekete madara!” Bogdanov és felesége, a húszas évek elején mégis, barátaik kifejezett ellenkezése dacára is, úgy döntött, hazatelepszene. Szentpéterváron, 1924-ben még megjelent egy verseskönyve (Orosz ábrándok), de hamarosan a gonosz, rosszindulatú támadások keresztútjába került, s az irodalom peremére sodródott, verseit nem közölték, Dumas, Victor Hugo, Verne és Walter Scott regényeinek fordításaiból élt, s következő könyve, A szuzdáli harangok negyven év késéssel, 1964-ben, a hrucsovi olvadás utolsó pillanatában jelenhetett meg, alaposan kiherélve, ami el is vette a költő kedvét a további próbálkozásoktól, ezután már csak íróasztalfiókjának írt... Utolsó éveinek nagy élménye egy különös amerikai utazása volt... Imádott leánya, Tanya, még az ötvenes évek elején ment férjhez a moszkvai amerikai követség harmadtitkárához és távozott az Egyesült Államokba, de a költő útlevélkérelmét következetesen visszautasították, míg kevésbé halála előtt, 1979-ben mégis kiengedték, s néhány felejthetetlen hónapot töltött Berkeleyben, megismerkedett Milossszal és Robert Lowellel, mindketten kiálltak versei mellett, s az orosz kiadást jóval megelőző angol és lengyel válogatások utószavait is jegyezték... Mi most a Tatjana Bogdanova gondozta kritikai kiadásból válogatunk, de szándékunkban áll Bogdanov egész hozzáférhető életművét s unokája életrajzát is lefordítani...

A fordító: Bogdán László

Bulgakov Péterváron

Ma eljött Misa Bulgakov, hozzánk Szentpétervárra.
 Hódolói, tisztelői kisebb csoportja várta,
 de hamar lerázta őket, Annát és engem keresett,
 s az állomási restibe, kicserélni a híreket,
 spiclik lestek mindenünnen, ültünk be egy féldecire,
 amiből három deci lett. És elröpített messzire,
 a szárnyra kelő képzelet. Soroltuk az emlékeket,
 az állomási restiben, Anna énekelni kezdett.
 És odajött a balalajkás. Az egész kocsma ránk figyelt,
 Volga anyácska eltűntél. S a mi sorunk lám, lassan kitelt.
 Később taxival elmentünk haza. Végig énekeltünk.
 “Vidámak!” – mondta a sofőr. Ripacszkodtunk és szerepeltünk.
 Az ajtónk előtt táncra keltünk. Léna várt és a szamovár,
 és az arany páragőzben, szóba se került a halál.
 De sorra mégis megjelentek az elhurcoltak árnyai
 Áldozatok, kivégzettek nem tudtak múlttá vállalni.
 Mozdulatlanul figyeltünk, hirtelen kijózanodva,
 a vodkás tea se kellett, se a teás vodka.
 Anna Oszipot idézte. Citálva fejből *a farkast*,
 idegen és irreális lett minden. Vártuk a hajnalt.
 “Minket kímélnek, meghagynak!” – sóhajtott búsan Bulgakov.
 “Megmaradunk szemtanúnak – zokogott Anna – írjatok!
 Meg kell írni a zsarnokot, ki a Kreml falát megmászta.
 Támolygó hétköznapiakban, az embert porig alázta.
 Megírni rémálmainkat, rögeszméket és rettegést.
 A bolsi demokráciát. Kifakasztani a kelést!...”
 Misa lehorgasztott fővel, poharát nézte s hallgatott.
 És a színezüst holdsugár repítette az árnyakat.
 A Mester kire várt vajon? És Margarita merre járt?
 Moszkvától búcsúzott Woland. Tagjait gyilkolta a párt.
 Hullottak a tábornokok. Reménytelenül, összetörten,
 valamikor harmincnyolcban, ültünk a sápadt páragőzben.

+ *Nem sikerült kideríteni, mikor járhatott Bulgakov Péterváron, az utalásokból ítélve talán 1938 telén, Léna nagymama emlékezése szerint sokat mesélt Anna Ahmatovának és nekik készülő regényéről, és részleteket is felolvasott. – Tatjana Bogdanova*

Az Utolsó Ítélet

Rubljov szentjei között

Vladimirben, a tavaly télen,
kerengőztünk egy hóesésben,
lila, zöld, kék hópihék szálltak,
ölelkeztünk kábán, révülten.

Lila, zöld, kék hópihék szálltak.
Ajándékai angyalának,
kacagott Léna s fölrepült.
És Rubljov ikonjai vártak.

Kacagott Léna s felrepült.
Szomorú arca földerült.
“Gyere te is!” Együtt repültünk,
s a szomorúság elkerült.

“Gyere te is!” Együtt repültünk.
Rubljov freskóin merengtünk,
az Uszpenszkij-székesegyházban,
és a szentek körül kerengtünk.

Az Uszpenszkij-székesegyházban,
Bénán, szélütötten álltam.
Ott várt az Utolsó Ítélet.
Igen az volt, amire vártam.

Ott várt az Utolsó Ítélet,
Rubljov szentjei visszanéztek,
Áldásuk adták szerelmünkre,
elvarázsoltak, megigéztek.

+ Ezt a verset szintén Milosznak mondotta el nagyapa, sokáig hallgattak, ittak egy korty kaliforniai bort, s nagyapa és Léna nagymama egymás szavába vágva meséltek a vladimiri katedrálisról, ahol több Rubljov-mű, így a versben szereplő Utolsó ítélet is látható... Kiderült, hogy nagyapa, amíg tehetette, a húszas-harmincas években moszkvai látogatásai idején többször is ellátogatott Vladimirbe és Szuzdálba. – Tatjana Bogdanova

Mandelstam Péterváron

Eljött. Közönségét igézte.
Az ódon várost megidézte.

Két s fél órát szünet nélkül
mondta verseit, révületben.

Utána elsétáltunk végül,
régi lakásukba. Félttem

beleköt majd az új lakóba,
vörös komiszár özvegyébe.

“Nézzem a petró főzőt!” “Nézem”
“Bekövetkezett, mitől félttem.

Pont úgy sziszeg, úgy is szivárog,
érezkelhető változások

nem történtek!” “Menjen innen! –
kérte az asszonyosság, ijedten. –

Ki maga, hogy így mer beszélni,
valaki egyszer feljelenti!...”

Míg fogságba nem ejtett az alkony,
sétálgattunk a Néva-parton.

“Ne menjünk haza!” – javasolta,
célozva éji látogatókra.

Egy kiskocsmába tértünk be, s ott
Oszip pohárka brandyt ivott.

Súgta, leszámolt életével,
s ha mégse jön el érte az angyal,

ha elhurcolják, kitelepítik,
lágérbe csukják, bebörtönzik,

amíg lélegzik, addig szabad.
Nem kell túlélni ily korokat,

minden áron! Az éhezést
nehezen bírja. S a verést,

nem tudná elviselni. Beteg.
De nem dobja el az életet,

csak felesége aggasztja, Nágya,
nem szívesen hagyná magára!

És mondani kezdte *a farkast*.
Felizzott alt hangja, hatalmas

fájdalom sugárzott szeméből,
már búcsúzott az életétől.

+ *Hogy a vers melyik Mandelstam-látogatást örökíti meg, nem sikerült pontosan kideríteni, valószínűleg az egyik utolsót, 1938-ban... Nagyezsda Mandelstam emlékiratai szerint a tragikus sorsú költő le-tartóztatása és elhurcolása előtt a házaspár többször járt Péterváron, Mandelstam ragaszkodott a városhoz, ide kötötte gyermekkora, ifjú-sága, barátai... Sokáig éltek itt, a vég előtti látogatásaiknak bevallott oka a pénzszerzés volt, hiszen akkor már a szó igazi értelmében nyomorogtak, mint az erdő vadjai és az ég madarai, maguk sem tudták miből élnek, minden ajtó bezárult előttük, Oszip Mandelstam verseit már régen nem közölték, rádióban sem szerepelhetett, fordításokat sem kapott, cikkeit is visszadobták... Ezekről az utakról, az úgynevezett pénzszerzési akciókról írja Nagyezsda „...Nemrég a fülembé jutott egy pletyka: egy magas rangú irodalmi hivatalnok elcsodálkozott, hogy micsoda ember volt az a Mandelstam, pénzt kért kölcsön és nem adta vissza... Nem tetszik neki ez a Mandelstam... Lehet, hogy könnyelmű ifjúkorában O. M. csakugyan nem adta vissza a kölcsönöket, de a hivatalnok akkor még meg se született, De mi Sztálin idejében volt, azt nem hívták 'kölcsönkérésnek'. Az leplezetlen koldulás volt, amire az állam kényszerítette rá, más szóval az az élet, amelyet a sajtóban boldognak neveztek. S a koldulás még nem is a legrosszabb volt.” Mint ismeretes, Mandelstamot 1938. május 2-án tartóztatták le és augusztus 2-án, öt év kényszerszolgálatá-borra ítélték, hivatalosan „ellenforradalmi tevékenysége”, valójában a Sztálin-ellenes verse miatt... Ez év október 12-én érkezett meg a Vlagyivosztozk alatti tranzitlágerbe, s feltételezések szerint december 12-én halt meg. Varlam Szalamov szerint, aki a Kolimai elbeszélésekben Cherry brandy címmel írt megdöbbentő novellát a haláláról, legyengült szervezete és beteg szíve már nem bírta a megpróbáltatásokat. – Tatjana Bogdanova*

Szuzdáli nyár

Szél fúj a kolostorok között,
perzselő déli szél.
Égen csizma formájú felhők.
Ki az, aki remél?

Ki az, aki elhiszi, hogy nem
rugdalják szét a napot?
Van, ki még marcipánnak látja,
e felhőroncsokat?

Hagymakupolás templomok
tetőin szikrázik a fény.
Néhány börtön lett időközben.
A krisztusi remény,

negyedik Rómánkban megbukott.
Háttal fordult az Isten.
Egy grúz vonatrabló üvölti,
acélosan, hogy nincsen!

Éhen halnak papok, muzsikok,
osztályellenségek.
Ha így beszélsz, te is kényszermunka
táborban végzed!

Vagy egy szuzdáli kolostorban
karcolhatod versed,
búzló, salétrommarta falra,
vigyoroghat a végzet.

Délután, torz felhőcsizmák
rugdalják a napot.
Perzsel a déli szél, árnyaid
már búcsúztathatod!

+ *A vers szerepelt volna a Szuzdáli harangokban, de a cenzúra kivetette. Nagyapa dátumozta, 1937-re, több változatban is fennmaradt, de az eltérések nem jelentősek, ezért a nagyapa által javított variáns mellett döntöttünk.*
– Tatjana Bogdanova

VOYAGER

Rigó Jancsit evett az Ancsa. Ernyedten báméskodott a cukrászdában, melynek berendezését, úgy ahogy van, védetté nyilvánította valami hatóság, és ezt közzé is tette a fakó tapétára függesztett üvegezett táblán. Nem volt kövér, mégis szinte szétterült a halkan nyikorgó, műemlék jellegű széken a kerek márványasztalka mellett, és cuppogott. Amikor végzett a sűrű csokoládéhabbal, lenyalta a villát, majd féltényérnyi, kerek tükröt vett elő a retiküljéből, belecsücsörített, lustán lenyalta a barna krémet a szája széléről, és csak azután nyúlt a szalvétáért.

Amikor hazajön, mondta az Ancsa, feltölti magát Rigó Jancsival, ezt az Államokban nem ismerik, a Tátra csúcsot, a bécsi kockát se, ez csak itt van, nyomorult hely, de van Rigó Jancsi, meg azután a többi hely se jobb, de ott nincsen.

Még három év, amíg a nyugdíjbiztosító fizetni kezd, mondta az Ancsa, azt kihúzza, azután hazatelepül. A lakást megtalálta, itt van a környéken, közel a cukrászdához, már csak ezért is megéri, még nem az övé, de harmadszor nézi meg, egyre jobban tetszik, és mindannyiszor idejön az alkudozás után – egyelőre sokra tartják, el van szállva az agyuk, de lesz az még lejjebb is, és akkor jön ő, mert egy amcsi nyugdíjból azért futja.

Bármi lesz is, ő már rendben van, mondta az Ancsa.

Lehet, hogy bizonyos részleteket elkúrt – a hosszan kitartott *ú* mélyen, élvetegen, egy lehetni erotikus zamattal bűgött a süteményillatú levegőben –, mint például az életét, mert azt kétségkívül igen, teljesen és visszafordíthatatlanul, de az embernek a nagy egészre kell látnia, és ugyan mit számít egy elkúrt élet kozmikus léptékben?

Igen, talán nem kellett volna kimenni a hetvenes években, és belevágni a nagy ismeretlenbe, amiről ma már tudható, hogy a nagy semmi, de akkoriban jó ötletnek látszott, és egyébként is – az ellenpróba eredménye sem megnyugtató. Mert ha netán mégis ittmarad, akkor mi van? Talán lehetett volna ez, vagy az... Ugyan már. Mégis, micsoda? Ki vette észre, hogy elment? Miféle hiányt hagyott maga után? Jó, mondjuk a szüleinek hiányzott egy darabig, de hát maradt itthon két öccse, azután meg ő sem tűnt el egészen szem elől, levelezett, telefonált, tartotta a kapcsolatot, és a temetésükre is hazajött, ahogy kell. Eggyel kevesebb orvos futott neki a szegedi egyetemről a dögunalmas Alföldnek – na és? Valaki más lett a körzeti orvos Szatymazon vagy Szelevényen, vagy a franc tudja hol – na és? Nem történt ez vagy az – mit számít a végelszámolásnál, hogy mi *nem* történt? A szegedi évek egyetlen meghitt emléke a Virág cukrászda. Majdnem olyan jó a Rigó Jancsijuk, mint ez itt.

Ancsa habozott, kérjen-e még egyet. Nemcsak az íze csodálatos, a színe is, ez a megnyugtató mélybarna, talán ilyenre kellene festetnie a haját, amúgy is sötétebbre akar váltani, ez a jó árnyalat, éppen ez, de hogy fogja elmondani otthon, a drogériában? Adj egy olyan Rigó Jancsi-színűt, honey?

Persze lehet azt mondani, hogy Amerika meggondolatlanság volt. Vagy félreértés. Bukta. Nem lett lakás a New York-i Central Parkra néző Dakota házban, ahol Lennont lelőtték. Se

villa a kaliforniai parton, kilátással a Csendes-óceánra. Mindaz, amit az egyetemi filmklub vetítésein látott, maradt a filmvásznon – nem baj, ott a helye.

Töprengőn járatta a szemét a tapétán, elővette a szemüvegét, hogy elolvassa a táblát, de az üveglap tükrözött, áttért az étlapra, ahhoz viszont le kellett vennie a szemüvegét.

Olcsó gyorséttermekben dolgozott, sűrű hamburger- és sültkrumpli-szagban. Amikor már elég jól beszélt angolul, telefonon igyekezett elsózni a méregdrága kondigépeket, melyek állítólag leszedték az olcsó gyorséttermi műkaja révén fölszedett háját. A céget úgy hívták: Fitt. Felvette a kagylót és beleszólt: itt a Fitt! Naponta átlag hatszázszor: itt a Fitt!

Azután megcsípett valami ösztöndíjat, amit akkoriban két kézzel szórtak a vasfüggönyön túlról menekültek elé – folytathatta volna az orvosit. Ám kiderült, hogy a magyar vizsgákat nem fogadják el, kezdheti újra az egészet, na ne, annyit nem ér az egész. Már-már egészségügyi asszisztens lett, ám két hónappal a kurzus befejezése és a vizsgák előtt beleszédült egy svéd számítógép-technikusba, hozzáment egyik napról a másikra, éppolyan hirtelen és majdnem megmagyarázhatatlanul, mint ahogyan otthagytá Szegedet. Odaköltözött az elrajzolt arcú, szeplős vikinghez Ithacába. Talán csak azért, mert gyerekkorából, vagy talán a gimnáziumból földerengett az Odüsszeia, és Odüsszeusz szüntelenül oda vágyott, szigethazájába, Ithakába, így hát Ancsa ösztönösen valami szépet remélt az ismeretlen várostól. De azért nem lepte meg, hogy az amerikai Ithaca csak annyira hasonlít az óvilágihoz, mint amennyire New Jersey a csak képekről ismert Görögországhoz. Jól ápolt, steril város, se íze, se bűze, csak egy elit egyeteme – a Cornell.

A menzán dolgozott, előbb a konyhán, a fényes krómacél ételgépsoron, majd az önkiszolgáló pult mögött, töltögette a gyorsan ürülő rekeszeket, hús, tészta, rizs, később meg vörös sapkában és kék formaruhában szaladgált az asztalok között az à la carte részlegben. Oktatóknak szolgált fel, kutatóknak, professzoroknak, csupa szakáll és tarkóig érő koponya, csupa agy és semmi más, ezeknek talán nincs is farkuk, ki sem nőtt, vagy leszáradt, ilyen hervasztó társaságot mint az à la carte-bubusok, még soha az életben. Valaki a konyhán tudni vélte, hogy az egyik kövér fickó, aki csakis párolt brokkolit evett, de hízott attól is, Nobel-díjas, de az Ancsa vállat vont; nem látszik tőle boldogabbnak.

Nem szeretett az Ancsa Ithacában. De utóbb belátta, hogy ami fontos volt, ott történt, még ha nem is vette észre. Ott és akkor nem mutatkozott meg a lényeg, álruhát viselt, véletlenszerűnek és mellékesnek mutatta magát, akár az ugrás a semmibe, később a kutyafut-ta házasságba, a tépettszájú viking egyre hidegebb ágyába.

Egy reggel a férje azt mondta, ebéd után menjen át a D. épületbe, a harmadikra, várják, ő már bejelentette, hogy a feleségére biztosan számíthatnak, ugyanis ritka nyelveket keresnek, élő és holtat, ott lesz minden használható ember az egyetemről, a városból, ő maga a svédet hozza, bár az nem ritka nyelv, igazán rendes nyelv, az azért mégiscsak svéd, Ancsa virítson a magyarral.

Olyan volt a D. épület, mint az ENSZ-közyűlés, feketék, sárgák, fehérek tolongtak a folyosón, az összes változat és minden elképzelhető keresztöltés. Egy órája toporogtak, mert leülni nem lehetett, mindenki türelmetlen volt, ideges, néhányan már szedelődzködtek – kikérik maguknak, van dolguk elég –, amikor végre megjelent egy kopasz, szakállas fazon, Ancsa már látta à la carte, most bemutatkozott, professzor volt, mi más. Azt mondta, a jelenlévőket megtisztelő küldetésre szemelték ki, nem kisebb dologról van szó kérem, mint hogy ők közvetítik az emberiség üzenetét az űrbe. Megszólítják a földön kívüli értelmes lényeket, az ő hangjuk a Föld hangja – ők teremtenek kapcsolatot a feltételezhetően létező idegen intelligenciával.

Az Ancsa előbb nem értette a kopaszt, azután vihogott: na, majd pont órá kíváncsiak az ufók. És az még hagyján, de vajon mit makoghat nekik a törpének is kevés nepáli görény, aki a konyhán segédkezett, zöldséget aprított, és azzal hencegett, hogy az ősei mind katonák, gurkha felderítők, és a széles késükkel úgy vagdalták egykor a gégeket, mint ő most a hagymát. És mit mondhat nekik a tenyeres-talpas szerb mosogatólány, akinek a segge szélesebb, mint pult? És az elhízott zulu fűtő a gondnokságról?

A professzor komoly maradt, úgy állt a folyosón a hangzavarban, mintha ufó lenne maga is; na kérem, mindenki szerkesszen meg az anyanyelvén egy szép üdvözlő mondatot, amivel a földön kívüli értelmes élet képviselőit köszöntené, és szépen, tagoltan adja majd elő, ha arra kerül a sor, tíz másodperc jut mindenkire, az a maximum, az angol fordítást diktálják le az asszisztensnek.

A mexikói traktorvezető a kertészetről megkérdezte, honnan veszik, hogy az ufók éppen spanyolul vagy angolul vagy arabul értenek majd, mire a professzor bólogatott, jó kérdés, nos, éppen erről van szó, ugyan honnan is sejthetnénk, hogy egy ismeretlen intelligencia mit képes dekódolni és mit nem? Éppen ezért annyiféle jelsort küldünk nekik, amennyit csak lehet, hiszen minden nyelv minden mondata jelsor. De küldünk zenét is vagy százfélét, továbbá képeket, meg természetes hangokat, kutyaugatást, mennydörgést, folyózúgást, esőkopogást. Most éppen a nyelvek vannak soron, mindenki koncentráljon a feladatára, és szép legyen az a mondat. Erre a mexikói azt kérdezte, ezzel az erővel azt is mondhatja-e az idegeneknek spanyolul, hogy bazd meg, hiszen az is egy jelsor. Erre a professzor azt felelte, igen, elvben mondhatná, a gyakorlatban azonban az ő felesége argentin, így azután ő maga is ért spanyolul, úgy vigyázzon a kertész a nyelvére. Erre a nepáli törpe megjegyezte, hogy nepáliul biztosan nem tud a professzor úr, és akkor majd ő mondja, hogy bazd meg. A professzor hátat fordított és visszament a laborba.

A kollégáit engedte előre, a többi kopasz szakállast, a Cornell ókori tanszékének oktatóit, akik fel-alá jártak a folyosón, jegyzetekből memorizálták a köszöntőjüket mindenféle holt nyelveken, mire a mexikói megintcsak akadémikuskodott: na sumérul azután biztos nem értenek az ufók. Valaki leintette, hogy annyira, mint spanyolul biztosan. A kopaszok benyalták a távoli intelligenciát hettitául, akkádul, arameusul, óhéberül, ógörögül és latinul, az ajtó egy percre nyitva maradt, és hallani lehetett, amint a latin tanszék vezetője lediktálja az asszisztensnek, hogy mit mondott imént a rögzítőre: Üdvöz légy, bárki vagy is, jó szándékkal és békével közelítünk feléd az űrön által.

Közben az Ancsa férje elmagyarázta, hogy hamarosan két űrszonda indul a Naprendszer határai felé, a Voyager 1 és 2, nemsokára fellövik a masinákat, akkorák, mint egy-egy autóbusz, nem csuklós, annyira azért nem. Elhaladnak a bolygók mellett, Jupiter, Uránusz, Neptunusz és így tovább, eléri a legtávolabbi is, a Plutót, évtizedeken át küldik a képeket, adatokat a Földre, és azután eltűnnek. De attól még nem semmisülnek meg, mennek tovább, az űrbe, a semmibe, csak mi már nem tudunk róluk. És az egyik kopasznak eszébe jutott, mi lenne, ha megpakolnák a szondákat információval arról, honnan jött a két járgány. Hát ha van valaki odakint, és megtalálja, és megérti. Az Ancsa megkérdezte, mi az esély? A férje a vállát vonogatta. Talán nem találják meg soha. Mert nincs senki, aki megtalálhatná. Talán igen, de nem tudnak mit kezdeni vele. Palackposta. Mire

az Ancsa azt kérdezte: meddig tart ez a hülyeség? Mert volna még a menzán egy kis dolga.

Kijött a stúdióból a nepáli, úgy vigyorgott, hogy a szája körülérte a fejét; ő csak annyit mondott: hogy vagytok? De ha valaki ellenőrizni akarja, nem azt mondta-e mégis, hogy bazd meg, hát csak tessék. Kijöttek a stúdióból az indiaiak, egész csapat, mind más nyelvet beszélt, urdut, hindit, szingalézt, nagyon komolyak voltak, homlokukon a felelősség ráncai, szelíden, megilletődve, majdnem suttogva mesélték: az isteneknek szóló üdvözlétet mondtak a rögzítőre. A viking váratlanul begorombult: aztán miért volnának istenek azok odakint? Hátha épp olyan szarháziak, mint mi?

Tollat, papírt kért az Ancsa, a térdére fektette, kapirgált rajta: mit mondjon, hogyan köszöntse az idegeneket? Vagyis hát nekik mi vagyunk az idegenek. És ha felőlük nézzük a dolgot, ők vannak odabent, mi meg hozzájuk képest idekint.

A végén színtelenül, tagoltan, erőteljesen artikulálva, hogy megkönnyítse a megértést, azt mondta a rögzítőre: *Üdvözlétet küldünk magyar nyelven minden békét szerető lénynek a világegyetemen.*

Lediktálta az asszisztensnek angolul, közben eszébe jutott, hogy elvétette, a végén rossz a rag, nem az kéne, hogy „világegyetemen”, hanem hogy „világegyetemben”, és szólt, megismételné. Am az asszisztens sürgette, nyakán a török, a maláj, a perzsa, az ukrán, és még vagy húsz, lehet, hogy a világűr határtalan és végtelen de az ő ideje nem. Erre az Ancsa dühbe jött, úgy érezte, túrhetetlen, hogy nyelvtani döccenővel megy az üzenet a Naprendszerbe, sajgó szégyenérzet fogta el, ő a hibás, nem hagyhatja annyiban, emelt hangon vonta felelősségre a közönyös asszisztentst: vállalja-e a felelősséget azért, hogy hibás a magyar üzenet?! Az meg vigyorgott: hát ki tehet róla? Ő speciel azt se tudja, mi az, hogy magyar – nyelv-e egyáltalán? De az Ancsa mérget vehet rá, hogy az ufók se tudják, ne tartsuk föl egymást, jöhet a velszi, készül a kecsua és a szuahéli.

Ancsa mégis rendelt egy második Rigó Jancsit, de amikor a felszolgáló felírta, hirtelen meggondolta magát és sztorizta, nem, kalória a köbön, aztán jön a konditorna, újra itt a Fitt, inkább egy kávét.

Mire a szondák elindultak, a viking már nem volt sehol. Kilőtte magát Cincinnati felé, egy másik egyetem számítógép-tanszékére vagy egy másik bolygóra, és nem hagyott maga után sem használt cuccot, sem hiányérzetet. Eltűnt a szem elől, akár a két Voyager.

Még néhány hónap az egyetemi menzán, piros sapkában, kék ruhában, azután odagördült a hátsó bejáráthoz egy kamionsofőr, új konyhagépsort hozott, modernebbet, fényesebbet, visszafelé nem volt áruja, nem szerette az üresjáratot, vitte az Ancsát. Jólelkű ember volt és jóképű, akkora, mint egy beépített szekrény, legalábbis ezzel hízelgett neki az Ancsa – édes gardróbom, hol a kilincsed?

Évekig utazott vele a keleti partról a nyugatira és vissza, coast to coast, látta Amerikát tízszer, de hát idővel elunja az ember, hogy egy pillanatra meg nem áll. Egy semmilyen városkában lett elege, valahol Közép-Nyugaton. Lecibálta a motyóját a vezetőfülke mögötti ágyról, két sportszatyornyi volt, az egyik félig üres. Bevágódott az autós motel büféjébe, és oda sem nézett, amikor az ezüstszín kamion, egy órányi szívfájdító és hiábavaló motorbömböltetés után végül kidübörgött

a városkából, és a jóképű szekrény után csak kékes benzingőz maradt; egy ideig tétován lebegett az aszfalt fölött, majd eloszlott.

Akkor odalépett hozzá a pult mögül egy vékony, barna pasas, letett elé egy nagy tál sonkát tojással, és azt mondta, hogy az ilyen megrázkódtatásokra enni kell. Leült az asztalához, és míg az Ancsa tömte magába az ételt, elmesélte, hogy guatemalai bevándorló, de kisgyerek kora óta nem járt ott, nem emlékszik semmire, viszont baseballozik a helyi csapatban, és az a hobbija, hogy gyufaszálakból építi az Államok leghíresebb épületeit. A Fehér Ház és az Alcatraz már kész, most ragasztja a Szabadság-szobrot, eltolta, vissza kellett bontani a fáklyát tartó kart, de nem adja fel, ő nem az a fajta, kint van a garázsban, megmutatja szívesen.

Ennek több mint húsz éve. Ottragadt. A férj Julio, a hely Columbus Junction. Ezeröttszáz lakos. Kisvárosnak sem mondhatni, inkább csak egy útkereszteződés Iowa államban. A vidék laposabb az Alföldnél, és laposabbak a lelkek is. Kukorica, ameddig a szem ellát. És ha autózik az ember, nem éri meglepetés: kukorica két napon át.

Onnan jár az Ancsa Magyarországra – évente két hét. Egyszer elhozta Juliot is a pult mögül, de a férfi éppen idegösszeomlás után lábadozott, és nem érezte jól magát Európában. Azt mondta, nem bírja, hogy ha ilyen sokan ilyen baromira fenn hordják az orrukát: mégis, mire föl? Majd egyszer visszajön, amikor jobban érzi magát. De nem jutott rá ideje, mert a következő idegösszeomlás a korábbiaknál is súlyosabb volt, és túllaltatózta magát – sosem derült ki, hogy véletlenül vagy szándékosan.

Most egy alkalmazott szolgál föl a büfében, a Julio Guatemalából szabadult unokahúga; naponta küldi az elszámolást e-mailen.

Évekig nem gondolt a szondákra az Ancsa, talán évtizedekig. Azután látott valamit a tévében – egy tudóst a NASA-tól. Verejték csorgott a kopasz koponyán, izzott az izgalomtól – kiköpött à la carte-bubus. A hangja remegett: a Voyager 1 elhagyta a Plutót, messzebb jár a Földtől, mint bármi ember-készítette tárgy, száguld rendületlenül, óránként hatvanezer kilométeres sebességgel távolodik, közelít a Naprendszer határához.

És akkor az Ancsa újra maga előtt látta a folyosót a nyelvi labor előtt. Látta a pofátlan asszisztenst, a nepálit, a mexikóit, a zulut, meg a hangját őrző, arannyal futtatott rézlemezt, és újra belésajdult a hiba: „világegyetemen”.

Követi az Ancsa az űrszondákat, olvassa a világhálón a heti jelentéseket, ameddig olvashatja. 2020-ban megszakad az összeköttetés. De addig még csodák jönnek. A Voyager 1 eléri a Naprendszer végső határát, egy viharos térséget, ahol véget ér a Nap befolyása. Itt a napszél megtörik a csillagok közötti vékony gázon, lelassul, sűrűbbé és forróbbá válik, egy könnyecsepp alakú hullám formáját ölti, és ebben a könnyecseppben halad tovább a szonda.

Ha van valaki odakint, ha megtalálja a palackpostát a végtelenben, rájön, mit kezdjen a rézlemezzel, ha van füle és hall és megfejt, amit hall, akkor az Ancsa szól hozzá. És azt mondja neki: *üdvözléte küldünk magyar nyelven minden békét szerető lénynek a világegyetemen.*

És ebben, de csakis ebben az esetben – megérte mégis. Akkor semmi se lett elkúrva – és megint zengett a hosszú ú.

Hátrádólt a műemlék jellegűn, elnézett a magasba, messze túl a mennyezetén. Ő már rendben van. Halhatatlan. Nem lesz cukrászda, se város, se ország, és nem lesz Amerika és kiég vagy kihűl a Föld, de az ő szavait még mindig viszi a szonda a könnyecseppben. Hát így. És mégis rendelt az Ancsa egy második Rigó Jancsit.

A sziget

röviden

A bőr határain belül élek
azt mondják ott fészkel a lélek
és őrzi valami
egyszer az élet, aztán a halál,
utána pedig valami más.
A bőr határain belül vidám az élet
érzelmek félelmek vágyak tenyésznek
búján, szakadtan, kétségbeejtőn,
de mindig, mindenkor, mindenkit
megejtőn
a bőr határain túl nem léphetsz
vad kutyák őriznek téged

A sziget

hosszan

mert van egy hely, ahová néha beengednek
úgy szombat délután vasárnap délből
ott van ahová ritkán jutsz el
fent vagy lent a nyugalom völgyében
ahol törpe és óriás lehetsz
ahová nem jut el az árnyék
ahová sem az örökkévalóság
sem a halál el nem talált még
ahol nincs helye már a végtelennek
a tengerből szőtt kék mezőknek
ahol Anna szőkesége is
csak rőt visszfénye a létezőnek

ott hová néha beengednek
közös titkaik őrzik a percek
ott lehetsz törpe lehetsz óriás
érzelmes szemű ijedt gyermek
(lehetsz ósdi és ésszerű)
lehetsz te is és lehetsz más is
lehetsz balga és nagyeszű
fűst vagy dús tollú madár is

azon a helyen egyesülnek
tágas terei a légnek
találkoznak Esthajnalcsillagok
s Hyperionok leszédülnek
elcsábulnak földi zenére
kevés szerelemre s borra
megkóstolják hogy milyen az:
véges s végtelen egybefolyva
mit kínál – mit nem – s mit akar
(azon a helyen a határon)
lehetsz a vég és a kezdet
egy sor vers és egy néma álom
kígyóbőrbe bújt áhítat
aki voltál s amivé vedlesz
a bőr szigorú határán belül
néhány őrzött és elvétett kezdet

NATURA TRIUMFANS

(TERMÉSZETHIMNUSZOK)

Őszi bogár

Fakó ruhájú, kolduló zenész,
Nyítt hangszereden csak egyetlen húr van,
Hangod torz zörejek közt csenevész,
Nem játszol csipkefodros mollban, dúrban.

Fúzákkal elegy spondeuszaid:
Áprily, Babits melankóliája.
Elmúlást sejtve gyűjtöd titkaid
Kesernyés, őszi alkonyokba zárva.

Muzsikus testvér, ládd, a tél közel már:
Virágszövetből kifeslett a nektár,
Réznap kandít szakadt ködfüggönyön.

Húzd reményőrző Szibilla-nótádat:
Tetszhalál-télből ocsúdnak az ágak,
Táncra kel gyöngyvirágszemű öröm.

Télelő

Ezüst tótükrét bámulja a Hold,
Ondolál bodros felhőfűrtöket.
Tű zizzen: gallyszékén hétrét hajolt
Alkony-anyó ködköpenyt tűzőget.

Szélfogaton dérvendég érkezik,
Bólint, körül néz majd tovább dőcög.
Bagoly mered utána percekig.
Tört fény kóborol árnyháló között.

Mozdulatlan fülel az éber ösvény,
Emléklépteknek fonja tarka álmát.
A döhér csönd tág mérföldekre hangzó.

Odvas fűzhajlaton roppan száz köszvény.
Nádas fölött imbolygó, szöszös bárkák.
Égből csordul le távoli harangszó.

Hold, felhők

Kuszált rojtokban csüng alá a fény,
Tarló sörtéjén rókaárny oson,
Bagoly köröz ébrenlét peremén,
Lidércnesz zörren hámló horhoson.

Titok-erdő csöndhálót köt szorosra;
Kifogni készül hallgatás halát.
Égi oltáron tört óarany ostya,
Felette sárgult, szétfosló palást.

Szarvas úszik fodros ködpaplanon.
Ág-bog közt készül szárnyas vigalom:
Próbálnak; rögtön megszólal a kardal.

A Hold fátyolruhába öltözött;
Zöld álmokat ringató hegy mögött
Lábujjhegyre állt pillogva a hajnal.

Vízió

Leírom giccsesen, hogy kék az ég,
Arany nap izzik, madarak dalolnak,
Szitakötő rajzolja fénykörét,
Titkot suttog az erdő. Hogyha holnap

– Század múltán – megértik még szavam,
Pár tizenéves aggastyán ha kérdi:
„Mi az, hogy *kék*, hogy *erdő*, hogy *arany*?”
A szitakötőt mesterségnek véli:

„Még hogy repült! Ki írt ily ostobákat:
Madárdal...” Más értelme lett a fának:
Itt-ott még látni reves, üszkös rönköt.

Sötétségben vajúdó szél mit perget?
Papírtömeg tűnik hullt leveleknek:
Szétszórt, halott pénz, mely romlásba döntött.

„És ott a sok állat”

Zilóta ahogy gubbaszt terráriumra alatt,
a teknőcök zátonyán, csurom víz, kiköpött
Jónás. Merő véletlen, hogy észreveszem.
S persze kézbe. Indul a gondviselés, üveg-
kajütbe vissza, ahol rágcslótermészete gond
nélkül érvényesülhetne a faforgácsok között.
De ő berágott rég, kapar csak az üvegfenéken,
mi alatt lőn a tenger, minden könnycsepp len-
cséjén keresztül. Bár nem tudom, sír-e egy
törpehörcsög. Kapar, mindenesetre. Léket
szeretne, süllyedjen, legyen zátony, búvár-
harang, ékszerteknőcnek otthon a terrárium.
Aztán a falra vissza, megmászhatatlan, odúra
fel, Dávid hite a vérébe írva, veled a falon is át-
ugrom, Uram. És lőn a fal tetején sűrű szövetű
rács, akár a háló, és feltekinte Jónás, ó, Uram,
tudtam, hogy türelmed hosszú, de hogy idáig ér,
fene se gondolta volna. Kaparok mindhalálig.
A kisállat-kereskedő szavai jutnak eszembe
akkor: e faj jó esetben három évig is él.

– Goya-vázlatok –

Arany dűnék között

Álmomban tengerparton jártam. Sójától
visszatartott a víziszony, beteg leszek,
már ha fodrokra nézek. Gyomorbeteg,
ki kagylót, csigát kihány magából.

Aranyló dűnék közt futkosott velem
a szél, lobot vetett, parazsat szórt
lábam elé, javíthatatlan tékozló,
sosem arat. Hunyorogtak a kvarcsezemek,

aranyat könnyeztek, mikor poroszka ló
ért utol. Lovasa felismerhetetlen,
arcát kendő takarja, vállán lepel,

hátán, mint szüretelőn a tele puttony,
torz alak, sziámi ikrek vagy bujdosók,
kiket ide-oda hajt a szél és a tenger.

Aranypor helyett most itt az aquatinta
éj. Fárasztó raszterén átrágom magam,
nélküled, mintha kóbor ebeknek volna
kitárva, kiket hurkok keresnek halálra

és szalagok, s én szaladok mégis vonítva
feléd, nyomom homokba hurkolja nevem,
Francisco, s Duquesa de Alba, neved,
ruhád aranyszegélyét nyaldosom, sírva,

mint a gyerek. Homokdűnék közt ébredek.
Testem szorosan pántolja a homok.
Hűvös még, nemrég erre járt a víz, elmosott

minden nyomot, eltörölt minden éj-jelet.
És ma ismét eltemet a fullasztó robot,
köröttem pórarany, az órapart pereg.

Arriéta doktor denevérekre vadászik

Itt is, ott is, szikéjét belevágja –
felborogatnak tégelyt, üvegcsét,
lombikot törnek, szemüveglencsét –,
egy-egy besurranó denevérszárnyba,

de csak a hámfal szövete sérül,
sötét pigmentű tintavére átitat
mindent, arcot és elmét, leplet és vállat,
gyolcstenger habja se elég fehérül,

hogyan eltakarja a kilógó lábat,
ami ha lóé vagy számáré, még csak
hagyján, de mikor karmát is kimereszti,

és megragadva többé el nem ereszti
zsákmányát, indul a hajtóvadászat.
Amíg tehetem öllelek, te lelki-testi...

Vénice-i lányok (1991; olaj, vászon; 114 x 144 cm; leltári szám: 2007. 614.1)

Díjnyertes faliújság s felszögezése a falra

*Emlékezés-ciklus 1977. november 7-ikére, egy távoli ünnepi napra,
amikor még nem voltunk – annyira – posztmodernek.*

Jakab Zoltánnak

Előhang

Hát a fején koppantottad Te a nagy szöget újra!
Célzóvízzel sem mehet ennél jobban a célzás.
Mert hiszen annyira egyértelmű most ez a helyzet:
tudvalevő ugyanis, hogy a célzás mennyire döntő
mozzanat akkor, hogyha szöget kell ütni-beverni;
minden más elem ebben a szögbeverős folyamatban
célzásfüggően vesz részt szögi munkamenetben.
Ezt tudom én így mondani most, amikor halovánnya
foszlik már a kutyák ugatása a távoli ködben.

1

Igen! valóban én magam hiányolám
enmagam s a régi, régi, ámde jó
hétpróbás elvtikéimet! Legott! (e szó
hogyan jelent, s főleg minek van itt:
a harmadik sor záradékát kezdeni –
halvány-lilás dunsztom se van, se nincs.
Talán Te másképpen vagy ezzel...
talán nem... „értelmetlen betűsor”?
lehet, de jól kitölti enhelyét..)

2

Mindenesetre ha legközelebb eljő a hetes nap –
és emlékezetes dátum lesz az, bizonyisten! –
ott leszek én akkor, kamerád, büszkén feszítek majd,
búzasörös kriglit tartok majd én a kezemben
(balban-e, jobban-e – nem tudom azt megmondani most még;
ej, de hiszen felelőtlenség is lenne szerintem
bárhova elkötelezni magunkat előre, Barátom).

3

„Mért emlékezetes?” – teszed akkor majd föl a kérdést.
Nem pontos, de nem is precíz így föltenni a kérdést.
Nem „mért” ám, de „miről” [emlékezetes minekünk ez]?

4

Megmondom Neked én – ha figyelsz a szavamra – legottan:
Roppant horderejű az az ünnep! Mozdul a munkás,
rámozdul mintegy a tökére (Te hosszúval értsed,
hosszú „ő”-vel: dönteni kész, de siránkozik aztán...
bár rövid „ő”-vel más a nüansz, árnyalva jelentést...
Olvasd úgy, ahogyan Te szeretnéd – a kezeden a döntés.)

5

Mást mondok Neked én, Te pedig jól zárd a szívedbe:
Másról van szó: történelmi esetről, mégpedig erről:
hetvenhétbe’ – talán emlékezel erre, Barátom –
jól grafikált faliújságoddal nyertük a versenyt,
és maga dirmónk is gratulált, mosolyogva örömmel.
Gondolhatta személyesen ő, hogy akadnak az ifjak
közt elemek, kik lelkesen és őszinte örömmel
és ifjonti humorral – akár diri bácsika – várják
őszkori-hajdani szovjetföld születésnapj zsúriját
(selypített Vlagyimir Lenin és/vagy a többi vezértárs?)
Honnan tudhatnám? rég volt, vagy tán nem is úgy volt.
Október s a november: az ősz, szórszál-hasító, te!)
Most pedig arra fogok vetemedni, mi képtelen (abszurd):
Szóval írom le, amit faliképünk megjelenített,
azt, ami ott függött a falon s megnyerte a versenyt,
és amivel Te az Októbert emlékeztetted

tetted – bár akkor mi novemberi hónapot írtunk.
(Megjegyzem, hogy úgy emlékszem: művészi tanácsom,
az, mit a díjnyertes falíújsághoz Neked adtam,
nagy befolyással volt faliképünk végleges arculatára.)

6

Díjnyertes faliképünkön nagyeros proletár úr
jobb lábát megemelvén, azt sebesen közelíti
vastag, hájas bankszámlájú egyén ülepéhez,
s azt valszegg el is éri, tehát bizonyára belérüg.
Bárha a – díjnyertes – faliképen ilyen jelenetből
egyet lát csak (nézze akármily erősen) az értő,
épp ettől válik bizony isten sarkalatossá:
hogyan is lehetett akkor, hogy a lábfejek ottan
fölforgatták – nem csak a bankszámlákat (a tőkét)
–, mást is egyúttal: tíz napon át rengett a világunk.
Így történt s ez esett meg: a díjnyertes faliképünk
lett eseményé, seggbetaszítva az ünnepi eszmét
(ezt az egyébként októberbe' vezényelt – őszi – puccsot).
És hogy az egyik szóm másikba sehogy se ne öltsem:
hogyan nem: nem a hős proletár, hanem éppen a tőkés
kapja a seggberugást faliképünk szép felületjén.
Szimpla művészi fogással bomlasztod le a bálványt:
vérvörösen rikító mitológia körberöhögve,
seggberugázva a nagypirosisten s véle az Űdvtan.

Utóhang

Hát a fején koppantottuk mi a nagy szöget újra,
falba bevertük jól, kalapácsunkat lehelyeztük,
majd ezután rátettük (nem kalapácsra; a szögre)
jól grafikált grafikánk, lefikázandó a nagy eszmét.
Egy faliképní főlénnyel nyertük a Nagy Faliújság-
Versenyt, és elvittük a díjat, győzve legottan.
Célzóvízzel sem mehet ennél jobban a célzás.
Mert hiszen annyira egyértelmű volt az a helyzet.
(Tudvalevő ugyanis, hogy a célzás mennyire döntő
mozzanat akkor, hogyha szöget kell ütni-beverni;
minden más elem ebben a szögbeverős folyamatban
célzásfüggően vesz részt szögi munkamenetben.)
Ezt tudom én így mondani este, mikor haloványá
foszlik már a kutyák ugatása a távoli ködben.

Ebédelő asszonyok (1948; olaj, vászon; 47 x 64 cm; leltári szám: 2007. 64.1)

Egy pandúr Pesten

Négyen ültek a könnyűszerkezetű kocsin: a néha nagyokat kurjantó Kovács Pista, aki a lovakat hajtotta, Zajzon Miska, a legkipróbáltabb pandúr, a mindig egyenes derekú, szikár csendbiztos és Leiter Cili. Ráncos asszony volt az útitárs, eleven szemű. Egyszerű ruhát öltött magára, és szótlanul rázatta magát. Hiába beszélt, nem értette egyikük sem, hiszen csak jiddisül tudott.

Osváth szívesen hallgatta az asszony karattyolását a kihallgatás alatt, mert a német szavak értelmét többnyire kapizsgálta, de a cserzett bőrű anyóka beszédében, mint a bűvópatak bukkant fel a román, a héber és néha valamilyen szláv szó. Lengyel, ukrán vagy tót – nem tudta eldönteni. Eleinte mindent tagadott, végül megeredt nyelve, de a bogát a csendbiztos oldotta meg. Osváth megígérte, ha Leiter Cili megmutatja Pesten, hogy hol adta el az ékszer, felkeresheti a lányát is. Ez hatott. A tolmács segítségével megtudta, hogy három esztendővel ezelőtt, mikor meglátogatta a gyermekét, akkor vitte magával a Lányi család különleges gyöngysorát, és eladta egy ékszerésznek 300 forintért. A pénz felét odaadta Pataki Ádámnak, a többi meg felélte. Segítette a lányát, hogy jobbra való férjet találjon magának, mert az övé a debreceni tömlőben végezte.

Túl a Berettyón elhaladtak a Hámszárító mellett is. A hírhedt fogadóban Osváth sok csibészt megfogott még jegyző korában, de neki ez a csapszék mindig Kis Víg Miskát jutatta eszébe.

– Hej, ha ez a fogadó beszélni tudna! – szaladt ki belőle a sóhaj.

Leiter Cili értetlenül tekintett rá, de Zajzon Miska – mivel régi embere volt – sejtette, mi dúl a lelkében. Begördültek az indóház elé, ahol még két úri fogat és három parasztszekér várakozott. Osváth mosolygott a látottakon. Eszébe jutott, hogy nem lett igaza a művelt főknek, a kiváló honatyáknak. Az idő nem igazolta aggodalmukat. Nem szedték fel a síneket, évek óta háborítatlanul hevernek Püspökladány és Nagyvárad között, és a pórnép is jegyet vált – nemcsak a vásárok idején – az új csodamasinára.

Az egykori nótárius szerette a várakozás pillanatait. Ilyenkor jól megfigyelhette az embereket. Most a többség Várad irányába kémlelt, de aki már utazott, gondtalanul beszélgetett a hozzátartozókkal. A mozdony bodor fekete füstöt eregetve érkezett a Berettyó felől. Hangja hasonlíthatott ama nevezetes csökmei sárkányéra, sípja pedig élesen hasított a levegőbe. Aki még nem hallotta, megrettent egy pillanatra.

A mozdony, amelynek hossza nem haladta meg a nyolc métert, II–III. osztályú háromtengelyes személykocsikat húzott maga után. Miska és Leiter Cili a III., a pandúrok parancsnoka pedig a II. osztályon foglalt helyet, így nagyobb feltűnés nélkül utazhattak. Osváthot lenyűgözte a technika vívmánya, főleg az, hogy az egyenes szakaszokon milyen nagy sebességgel haladtak.

– Hosszú és egyenletes vágta – gondolta a csendbiztos, miközben az elsuhanó fákat nézegette.

Mikor befutottak a pesti pályaudvarra, szemével megkereste az embert, mert nem akarta, hogy eltűnjenek ebben a nagy kavarodásban. Hatalmas volt az állomás, az újfalu indóház ötször belefért volna. Íves ablakok sorjázta alul és felül. A felsőknek zavartalan volt a futása, az alsók ritmusát azonban meg-megtörték a folyosóra nyíló ajtók, amelyen ki-bejártak az utasok. A három bihari kevés poggyászát magához vette, és megkeresték az érkező oldalt. Pontosabban nem is kellett keresni, mert Vácról is befutott egy szerelvény, így csak sodródni kellett a tömeggel.

Osváth kocsit fogadott, és a rendőrségre hajtatott egyenesen, ahol Polgár Imre, a főkapitány már várta:

– Hadd nézzem! – kiáltotta harsányan, hogy az egész íves folyosó zengett belé. – Maga az a csodabogár, aki képes egy gyöngysorért idáig utazni?!

Erős, zömök ember volt Polgár Imre. Egy fél feljebb volt alacsonyabb a vendégénél.

– Én volnék, kapitány uram! – rázott kezét a rendőrség első emberével a pandúrparancsnok.

Jólesett neki a szívélyes fogadtatás.

– Nem akartam úgy vadászni a maga erdejében – mentegetőzött, miközben helyet foglalt –, hogy ne tudjon róla!

Polgár Imrének megvolt az a rossz szokása, hogy leültette ugyan a vendégét, de ő maga fel-alá járkált az irodában.

– Jól tette, csendbiztos uram, de segítséget nem tudok adni maga mellé. Kevés emberem van. Egy része a városban kószál, a másik felét meg eláraszítja a papírmunka, mintha nem lenne elég bajunk anélkül is. Joggal csúfolják a fogalmazóimat tintafenekűeknek!

– Pedig segítség nélkül nem boldogulok. Egy fertályórára csak adjon valakit, aki beszél jiddisül!

A kapitány abbahagyta a járkálást. Kérdően nézett a csendbiztosra.

– Jó hallotta, uram! Nekem egy jiddisül beszélő írnokra, detektívre vagy ne adj' Isten, fogalmazóra van szükségem!

– És ha nincs, akkor felszáll a következő vonatra, és visszamegy dolgozóéletlenül?

– Addig itt maradok, míg el nem varrtam ezt a szálát! Ha két nap, akkor két nap, ha egy hét, akkor egy hét!

Ez utóbbi kijelentést Osváth is túlzónak tartotta, mert ha egy hétig fenn marasztalják a hivatali dolgok, nem lesz megállása Etelka előtt, akinek így is elege van a sok tekerégből, éjszakázásból.

„Választhatott volna valami röghöz kötöttebb hivatal, hiszen családja van. Ha maga lenne a postamester, egy szavam se lenne, hiszen akkor mindig tudnám, hogy mikor megy el, és mire besötétedne, már itthon is lehetne” – mondogatta gyakorta a felesége.

Osváth csak hümmögött ilyenkor. Még hogy postamester! Tisztességes szakma, az biztos... De ki látott olyat Biharban, hogy a csikós kondásnak álljon! Most már becsülete van a pandúröltözetnek, és a Sárréti járásban ez neki köszönhető. Ha nem kell pandúr, akkor keres ő majd magának valamilyen tisztas foglalkozást!

A főkapitány azonban semmit sem tudott a postamesterségről és Etelka asszonyról. Csak azt látta, hogy itt áll előtte egy szép szál magyar ember, akinek olyan a tekintete, hogy a legedzettebb fatéri zsvány is meghunyászkodna előtte. Segítséget kér, de úgy, hogy azt nem lehet visszautasítani.

– Na, egye fene. Várjanak egy kicsit!

A főkapitány hívatta Lőwy Ernőt, akiről tudta, hogy jól bírja a nyelvet, és megbízható embernek számít. Még az irodáját is átengedte, de az ajtóból még viasszolt:

– Egy fertályóra, csendbiztos uram! Egy minutával sem több!

Az asszonynak felderült az arca, mikor jiddisül szólt hozzá a fogalmazó. Osváth csak sejtette, hogy merre lakhat az ékszerész, ehhez kérte a vékony, szemüveges fiatalember segítségét. Leiter Cili újra elmesélte pesti útjának minden részletét.

– Ismerem azt a bérházat – foglalta össze a hallottakat a fiatalember.

– Még a kis ékszerüzletre is emlékszem.

– Az ékszerészt is ismeri?

– Nem, arra nem emlékszem. Mikor felépült, hamarosan hírhedtté vált a ház...

– Az üzlet miatt?

– Nem! Néhány csalódott ember levetette magát a tetejéről. Tudja, milyenek ezek a népek: kártya, adósság, szerelem...

– Hogy jutunk oda?

– Nem tudom, mennyire ismeri a várost.

– A Lánchidat ismerem, arrafelé ismerem a járást.

– Tudja, hol épül a bazilika?

Osváth tagadóan rázta a fejét. Lőwy Ernő tovább próbálkozott:

– Valamikor egy kis templom állt a helyén, de a budai ostromnál ezt is találat érte, mikor Hentzi lövette Pestet.

– Akkor ismerem a helyet, magam is jártam ott. Az ostrom előtt, majd később is, mikor már járni tudtam.

– És a lányát, azt kérdezte, hol lakik?

– A szomszéd utcában megtalálja. Ha elérnek az ékszerüzlethez, onnan már útba igazítják. Ha nem boldogulnak, jöjjenek vissza! Akkora már végzek a munkámmal és elkísérem magukat.

Osváth megköszönte a fiatalember segítségét, és elkészült a parancsnoktól is. Amit hallott, az elég. Ha ennyi segítséggel nem boldogul, akkor meg magára vessen! A fiáker még kint állt az épület előtt. Tudta, nem mennek messzire, de Leiter Cili miatt nem akart gyalogolni. Az már csak azután jöhet szóba, ha megtalálták az ékszerészt.

– A Stein-házhoz! – kiáltotta oda az úticélt.

A kocsis érezte, nem árt, ha siet, az utasainak minden perc számít.

Ahogy megérkeztek, Osváth elbocsátotta a fiákerest, már nem volt rá szüksége. A kis boltot megtalálták. Egy kopott német felirat utalt arra, hogy valamikor itt ékszert árultak. A helyiség azonban üres volt. A szemközti kapualjban sepregető ember tagadóan rázta a fejét: ő nem ismer semmilyen ékszerészt. Aztán mind a hárman betértek a szomszédos órásműhelybe. A mester gyakorlott szemmel megállapította: nem vásárlók érkeztek.

– Mi tetszik az úrnak? – szegezte Osváthnak a kérdést, mert mégiscsak ő mutatkozott a legtekintélyesebbnek közülük.

A pandúrparancsnok nem akarta a hosszú történettel terhelni az idegent, ezért rögtön rátért a lényegre:

– Ez a jóasszony – néhány éve – eladott itt egy gyöngysort. Az után tudakozódunk.

– Nálam aztán nem – nevette el magát a mester, miközben a lupét elvette a szemétől. – Összekever engem a jóasszony Spitzer Ábráhámmal, de ő már két éve elköltözött innen.

A név hallatán az asszony megfogta a könyökét Osváthnak. Mondott is valamit, de nem értették. Érezték azonban, hogy jó helyen kutakodnak, mert a név ismerős volt Leiter Cilinek is.

– Nem tudja véletlen, hogy hol találom?

– Sietősen távozott. Nem hagyta az meg senkinek, hogy hova készül. A tulajdonos igencsak kereste, kerestette, de nem akadt a nyomára!

A pandúrok parancsnokában alábbhagyott a remény. Ez nem az ő erdeje, nem az ő vadászterülete. Reménytelenül legyintett. Úgy vélte, ha Stein Náthán hiába nyomozott az ékszerész után, akkor nekik már nem sok babér teremhet. Csak egyet tehetnek, felkeresik Glück Klárit, ha már az édesanyjának megígérték. Gyalog indultak tovább. A kis ráncos asszonynak nemcsak a szeme, hanem a járása is megelevenedett az ismerős bérház láttán. A hullámos fekete hajú szépség azonban igencsak meglepődött, mikor megzörgették az ajtaját. Félve kukucskált ki az arasznyi résen, és csak akkor tette szabaddá a bejáratot, mikor meglátta az édesanyját. Boldogan karattyoltak a maguk nyelvén egymás karjai közt a szoros ölelésben. Számolatlanul múltak a percek, mire felocsúdtak a viszontlátás örömeiből.

A nő hátravetette haját, csak egy tincs maradt a hálás szemek előtt.

– Nem jönnek be? – invitálta a kísérőket.

Szerette volna rég nem látott anyját maga mellett tudni.

Osváth kíváncsi lett volna, hogy milyen is lehet egy ilyen szépasszonynak a lakása, de tudta, hogy várják otthon.

– Sajnálom, menni kell! Egy óra múlva indul a vonat.

– Édesanyámnak meg pihenni kell! De mért is ne maradhatnának még egy napot?

– Nincs miért maradni.

A rövid válaszból kiértzett a csalódás. Glück Klára megfogta a pandúrparancsnok karját:

– Kérem, csak még egy napot! Fizetem a szállásukat... Értsék meg, édesanyám így nem vághat neki az útnak!

Osvát végignézett az asszonyon. Fiatal, egy kicsit csontos vállú, nagy keblű nő volt: nyílt tekintetű, könnyeivel küszködő és bizalmat sugárzó. A csendbiztos egy kicsit habozott, de aztán kivágta:

– Jól van, no! De nekünk nincs szükségünk szállásra, holnap nyolckor itt vagyok.

Miskát otthagytá a kapualjban, azért biztos, ami biztos, tartsa szemmel a bejáratot. Maga sem látta értelmét az intézkedésnek, de megtette. Nem tudni miért, Glück Kláriban maradéktalanul megbízott.

– Szállás! – hümmögte. – Ugyan már! Minek... A jó pandúr napokig elvan alvás nélkül. Legfeljebb, mint a lovak, állva, éberen szenderegnek.

Késő estig a pesti utcákat járta, majd gondolt egy merészet, és nekiindult a budai oldalnak. Átsétált a Lánchídon, hogy aztán a Bombatéren betérjen a Fehérkereszt Fogadóba. Nem szállásért ment, és nem is az éhét akarta elverni, hiszen, ha Miskát otthagyta minden nélkül, neki se legyen jobb... Aztán egy üveg bort mégiscsak kért, és hajnalig elkortyolgatta. Néhány vendéget megfaggatott közben, de Spitzer Ábrahámot senki sem ismerte.

Reggel lett, mire visszatért a pesti oldalra. Miskát az őrhelyén találta. Egy tapodtat se mozdult, hisz' nem is volt miért, mert eseménytelenül telt az éjszaka.

Osváth pontos ember volt, de most mégis várt egy fertályórát a megszélthez képest. Három határozott kopogás után már nyílt is az ajtó. Egy nagyobb poggyással Leiter Cili már útra készen állt. Az anyókát mintha kicserélték volna: ráncai kisimultak, az arca nyugalmat árasztó derűt sugárzott, mint akinek már minden mindegy.

– Bejönnek? – próbálkozott Glück Kára.

Nem is várta meg a választ, mert tudta, sietős az útjuk, ezért egy szürke köpenyt terített magára, mint aki maga is utazni készül.

– Egy rövid kitérőt szeretném, ha tenne a kedvemért!

Osváth megvakarta a fejét. Végül is nem volt fáradt, Miskát is kipihentnek látta. Úgy érezte, Etelkája sem fog jobban haragudni, ha a délutáni vonattal érkeznek.

– Hova kívánja a „fuvart”? – élcelődött, mikor felszállni készültek a fiákerre.

– A Mária-oszlophoz!

A kocsis hallotta, mit mondott a fiatal nő, de azért kérdően tekintett a magyaros mentében pipázó úrra, aki csak annyit tett hozzá, mielőtt fellépett volna: Hajts!

A pandúrok parancsnokának eszébe jutott egy történet. Mikor a romákat faggatta, akkor beszélt egy öreg mámival, aki féltette a fiát az egyik lánytól.

– Nem tudja, mit cselekszek! – suttogta rekedtes hangján. – Megégették, így nem szabadulhat a varázslat alól.

Osváth is úgy érezte, megdelejezték. Erősen kellett gondolni az otthoniakra, hogy szabaduljon ennek a különös illatú nőnek a vonzásából, és közben ébernek kellett maradnia. Nem tudta, miért mennek, de mikor megálltak, a nő odaszólt a bakon ülőnek, hogy várjon. Az anyjának a szemével jelezte, hogy maradjon nyugodtan.

– Elkísérne?

Miskáról nem vett tudomást, a kérés a csendbiztosnak szólt, aki körbepillantott a téren. Nem volt olyan előkelő a környék, mint amit a Steinháznál látott, de takaros kis üzletsor felé iparkodtak. Osváth maga is meglepődött, amikor betértek egy kopottas ajtón. Mindenre számított, csak erre nem, hiszen a portál nem árulkodott ilyen gazdag belsőről.

Csak a bennfentesek tudták, mit rejt az üzlet. Az ékszerész gyanakodva nézett a furcsa párra. Osváth öltözete olyan volt, mint aki nem ismeri az új divatot, a hölgy köpenye alól pedig kivillant a legújabb párizsi öltözet. A csendbiztos először a zavartan hajlongó tulajdonost szemlélte. Megmosolyogta a szálkás, oldalra fésült vörös frizurát, és a tulajdonos zavartságát. Nem tudta, miért vannak itt. Arra gondolt, hogy a lány valamilyen apró ajándékkal kívánja elbocsátani az útra az édesanyját, így a tekintete átsiklott az üvegvitrinekre. Glück Klára jid-disül kérdezett valamit, az ékszerész hevesen gesztikulált, majd a második kérdés után megcsendesedett. Osváth megrezzent, mert a nő ismét a karjára tette a kezét:

– Bemutatom önnek Spitzer Ábrahámot! Őt kereste, nem?

A csendbiztos meglepődött, és az ékszerész még jobban zavarba jött.

– Én törvénytisztelő polgár vagyok – hebegte –, az a gyöngysort már nincs nálam, de az árát, amiért vásároltam, szívesen visszaadom.

– Mennyit adott érte?

– Háromszáz forintot...

– És az új gazdája mennyire taksálta?

– Az nem tartozik magára.

Osváth közelebb lépett.

– Figyeljen ide, jóember! Ha most nem beszél, elintézhetem, hogy Biharban tegyen vallo-mást, de abban nem lesz köszönet, és ha sokáig akadékoskodik, Stein Náthánnak is elújságol-hatom, hogy kivel hozott össze a sors.

A férfi erre megcsendesedett. A bihari utazás vagy Stein Náthán neve hatott jobban a lel-kiismeretére, az már a csendbiztost nem érdekelte. Az üzletre kitették a zárva táblát, és Glück Kára gyöngybetűivel leírta, hogy a gyöngysor Párizsba került 3000 forintért, amely összeget Spitzer Ábrahám maradéktalanul kifizet az ékszer jogos tulajdonosának. Ez utóbbit már Os-váth diktálta. A vörös emberke összegörnyedt a szavak súlya alatt.

– De hát ebben tönkremegyek...

– És Stein Náthán, neki mennyivel tartozik?

– Ez nem tartozik magára! – háborgott a kis ember.

– Valóban nem. Megkérdezhetem tőle is!

– Váltót elfogad? – próbált kibújni a szorításból az ékszerész.

– Ha nem akar vonatozni, fizessen azonnal! – csapott az asztalra a pandúrok parancsno-ka, mert kezdte elveszíteni a türelmét.

Spitzer Ábrahám remegő kézzel írta alá a papírost, de még nagyobb táncba kezdtek az ujjai, mikor a bankókat számolta.

A vonaton a csendbiztos még érezte Glück Klára utolsó érintését, és mielőtt elszendere-dett volna, megtapogatta a zsebében lapuló bankókat, hogy nehogy azt higgye, csak álmodta az egészet.

Így mulat egy magyar költő

Mitől félsz Hogy közészerű leszel
Költészet nevű talárod alatt
nem hordasz drága selyemnyakkendőt
Az ihletbe mélyen beúszva rájössz
még leér a lábad
Évek óta vársz erre egy fehér lapon magadra maradtál
mint végzett fizikushallgató az atomreaktor irányító-termében
körülnézel megnyomsz egy gombot és spekulálsz
átlagos tragédiáidban beindult-e a magfúzió
Első sorod még telemegy habbal
hiszen frissen vered csapra a söröshordót
aztán szétvetett lábú forgalmas kereszteződések helyett
rutinosan megdöntöd kissé a másodikat
löttyedt lelked szívja csak be a verőfényben megrestült életet
Vakmerő halálugrással vállalod önmagad
Tolódszkodván párat úgy ugrasz ki a párhuzamos korlátból
hogy előbb megpihen két kinyújtott lábad az egyik
jogi végzettségre csiszolt lécen
mert félnél azért módosítani a természet törvényeit
A költő amúgy sincs tisztában magával
lehetne tűzoltó katona vadakat terelő juhász
ő mégis va banque játszik
felelőssége teljes tudatában marad ki a társadalmi teremtésből
szíve vaspántos ajtaját is átszereli nyíljon befelé
a Paradicsomból kiűzött anorexiás tények is könnyen berúghassák
Szétírt szerepek szerkesztőségeiben haknizik
az üveg falán lefutó
utolsó vörösborcsepptől pecsétesen mímeli
a hullócsillag kozmikus munkabalesetét
mert dehogyis pénzüket irigyli az ügyvédeknek
a tisztas polgári jólétet
hivatalos nyelvüktől fél hogy eztán az válik *hivatalos nyelvvé*
Miként vallottad be szüleidnek hogy verseket írsz
faggatják szemérmetlen *coming out*-járól
a fotelbe hanyatló motolla-agyúak
meglazítva városuk nyakán a csőd fenyegető keselyűköreit
míg titkárnőjük az ablakból körkörös mozdulatokkal
kimasszírozza a holdat legyen végre újabb munkanap

És lesz
 a fülhallgató-pártában maradt online honlány
 böngészi szemedet ruganyos kisportolt megértő
 de a havi nettó meg ugye a büdzsé
 neked csak a kötött forma fix
 egy hexameter plusz két felező tizenkettes az annyi mint
 Bűntudatból hömpölygeted e szabadverset magad előtt
 így mulat egy magyar költő m a r g ó t ó l m a r g ó i g
 stilizálja a politikát politizál a stílusról
 mert a stílus politika a politika stílus kérdése
 olvasóknaira fogytkozott népe
 biztonságban érzi magát a demokrácia helyi járatán
 Egyedül járod hát végig a verset
 felszeded az aknákat jeget olvasztasz
 le ne csússzon a lapszélről mikor ideér a busz
 mert nincs sokaság mi légszáknak kinyílna

Dinnyeevő fiú (1967; olaj, farost lemez; 80 x 60 cm; leltári szám: 2008. 202.1)

Anikófény a líraligetben

Égetnek a szavak

minden artériám feszített kötél
rajtuk a szenvedélyt szőnyegként vered
te ott írsz én itt égetnek a szavak
az ábrándozás is nagyszerű veled

tőled magamig hordom az életet
lelkembe tekerem ami törékeny
ezernyi csókot álmodik ajkam de
hány öröm fér el egy emberi génen

arcod mellé arcomat szíved mellé
szívem – így rakja ki a gyönyör magát
s mert most messze vagy közös takarónknak
betűcérnával varrom az éjszakát

A partvonalon túl

amikor az állítmányok végsebességét próbálgatom
pillanatok alatt szobámba hoz téged a mondat
s a kétsávós franciaágyon könnyedén megelőzőm
a szupermodern rideg valóságot
a gondolaterkélyről minden remekül látszik
percekig elnézegetem ahogy
ezrek halántéka mögött a dohos önzést
kiszellőzteti a jótékony léghuzat az eszme
majd szeretet járja át a várost
s akár hajdani május elsejéken a léggömbök
szállnak a színes szívbuborékok
a bankok hatalmas átutalásokat bonyolítanak
férfiről nőre nőről férfire vándorol
lelkünk lenyomata az ábránd-valuta
szellemvilágunk számmisztikájában
már a harmadik hatványra emelve tündérré nemesül az ördög
sejtotthonunkban több száz tézisből válogatva
tévézik a tudat
ereink internetjéről pedig kedvünk szerint letölthető
a csókolózás az ölelés vagy a sistergő séta a szív-sikátorból
arrébb a jól előkészített betűpázsiton
mindig látványos mérkőzés a jó-gonosz örökrangadó
de most kóma-labdámmal az utolsó álmon is túlfutottam
s a partvonalon túl kezdődik a reggel

mama kínzó fejfájása vagyok

tisztességes verset szeretnék írni,
mert olyat érdemelne; lenne maga,
gyerekből is csak ilyen kellett volna.
néha az is vagyok, szeretném hinni.

egy, kettő, három fiút felnevelni;
és úgy igaz: anya csak egy van – mama,
érthetetlen a néma gyerek szava.
ezt kellene tisztességgel megírni.

de a nyelv kevés, egy mondat nem tesz semmit,
tisztességről pedig keveset sejdít;
a vers hidegében minden szó vacog.

leírtak sosem válhatnak olyanná,
nincs egy őszinte sor, mely elmondhatná,
hogy mama kínzó fejfájása vagyok.

dialógusrészlet

*„kedden, november 4-én hangversenyt adok
az itteni színházban,
és mivel egyetlen szimfóniám sincs nálam,
lóhalálában írok egy újat.
most zárom leveletem, mert dolgoznom kell.”
(mozart levele 1783. október 31-én, linzből)*

*„a mély aspektus könnyen kicsúszik a kezünk közül.”
(ludwig wittgenstein)*

de miért bízol ily kevésbé magadban?
hiszen különben mindig tudod, hogy mit jelent „számolni”.
ha tehát azt mondod, hogy képzeletben számoltál,

akkor pontosan úgy is volt.
ha *nem* számoltál volna, akkor nem mondanád.
hasonlóképpen:
ha azt mondod, hogy képzeletben egy dūr skálát hallottál,
akkor az pontosan dūr skála is *volt*.
hiszen különben tudod, mi a „dūr hangsor”.
továbbmenve:
nem mindig hagyatkozol arra,
hogy a többiekkel összhangban vagy;
hiszen gyakran arról számolsz be,
hogy valami olyat hallottál, amit senki más.

de hát én bízom magamban —
hiszen habozás nélkül mondok olyat,
hogy ezt fejben kiszámoltam,
vagy hogy ezt a skálát elképzeltem.
a nehézséget nem az okozza, hogy kételkedem abban,
vajon valóban egy dūr skálát képzeltem-e el.
hanem az, hogy csak úgy megmutassuk vagy leírjuk,
milyen hangsort képzeltünk el magunknak;
hogy a képzetnek a valóságra való leképezése
semmilyen nehézséget ne okozzon.
talán mert a megtévesztésig hasonló?
de hiszen egy embert is minden további nélkül
fel tudok ismerni egy rajz alapján.
de vajon megkérdezhetem-e:
„hogyan néz ki ennek a hangsornak a helyes képzete?”
vagy „milyen tulajdonságai vannak?” —
képes vagyok ezt *megtanulni*?

(megtehetem, hogy tanúvallomását nem fogadom el,
mert nem *tanúsít* semmit.
a vallomás csak azt közli velem,
hogy mit *hajlamos* az illető mondani.)

új csönd napszakok

1
kigyullad az esti háló
szélszár íja varkocsfelhő
rajta vibrál eső nyoma
szemed úszik föl az égre

2
egyenes lócahidegben
nap égeti hajad lombját
számból kidől magány halma
könnycserép hasítja arcod

3
érik a hold kinn a kertben
melled gömbje gyűlik halkan
hullámraj rikolt a parton
öled íze földre dobva

4
tenyeredben ring a hajnal
új csönd virrad az égbolton
mennyországnak hűlt helyébe
kárhozó napjaink lépnek

új fények torzója

1
hegy rozsdája lábad elé
morzsál reggel újrakezdi
napnak ránca vörös álom
meztelen spárgája vagy

2
szűzjárásod látomása
füzek alatt táncol néha
siralomvölgy hasad alatt
férfiölem sorsvonal

3
egymás szívéen fekvve nyílnak
mellkasunkból lengő imák
merre mennek kérded és én
nem tudom túl összetett

4
szőlőskertnyi félhomályban
új fények torzója hibban
szemedből a fák kiszöknek
látomásod elgurul

Cirkuszbán (1952; olaj, tempera, vászon; 46 x 56 cm; leltári szám: 2007. 97.1)

Hosszúalattság

(regényrészlet)

Hosszúalattság

Hosszúalattságot a legenda szerint Salamon király alapította, legalábbis a folyókanyarulat védte sárdombra ő építtetett cölöpvárat 1070 tájékán. A hely nevét eredetileg sehogy, később külön írták,¹ mármint a különféle Salamon utáni okiratokban és krónikákban. No persze az inkvizíció korában a deákok úgy írtak, ahogy kedvük szottyantotta: egy levélen belül három-féleképpen. A XIX. században került a két szó közé a kötőjel – amikor a helyesírással komolyabban kezdtek kukacolni a tudósok. Sokáig ott támaszkodott szegény, akár a filmhős, aki így próbál kikászálódni a kútból. Hanem az idők folyamán úgy kimerevedett, hogy nem lehetett pontosan tudni, hogy szét akarta-e tolni a Hosszút meg az Alattságot, vagy inkább összehúzta volna őket. No, elég az hozzá, hogy kinyúlt közöttük, és úgy maradt ötven évig, és ma már senki, még ő sem emlékszik² arra, hogy mi, miért történt. Most, hogy kiment a divatból, már nem is érdekel senkit.

Ráadásul a Hosszú egyenesen is hosszú, meg görbén is: a Hadásvány vize majdnem teljes kört ír le az Óváros körül – legalábbis manapság. Régebben az Óváros szigeten feküdt, míg nem a városfal egy darabja a hozzá ragasztott házakkal együtt bele nem dőlt a vízbe.³ Ezzel megszűnt a kényelmes lögybölődés a mederben, s a víz a mai Malomárkon⁴ keresztül utat vágott magának Hímesmező felé⁵.

Annyi bizonyos, hogy az ásvány név a meder mesterséges létrehozására utal. Bizonyára csak a fal körüli részt vájták ki a régi erődítők, de a Hadásvány név idővel kiterjedt az egész folyócskára, melynek környékét, pontosabban a jobb partját Alattságnak kezdték nevezni, noha az Óváros alig feküdt magasabban, de a városfal, a templomtornyok, meg a főtér körüli polgárházak mind kihúzták magukat, az alattságiak pedig földszintesen hasaltak a Hadásvány túloldalán, akár a csigák a réten.

Egy darabig! Amíg a fejlődés el nem hozta a városba önmagát, s hóna alatt a panelt, meg újabbban a tornyocskás, manzárdos lakóparkot. Legújabbban pedig az Emlékhivatalt telepítette a hajdani Salamon Király Múzeum helyére.

De mégsem a történelem, a táj és az épületek adták Hosszúalattság valódi nevezetességét, hanem az olyasféle jelenetek, mint amely már egy kora reggeli órán megrendítette a városban turistáskodó Tóth házaspárt. Az autóbusz ablakából ötvenes, talán még természetesen szőke férfira lettek figyelmesek, aki mikrószütőt cipelt. Szandálját meztelen lábán hordta, nadrág-

1 Már ha egyáltalán írtak „eredetileg”.

2 Miért emlékezne azután, hogy a XX. század fölgyorsult idejében egyszerűen kihagyták számos megszokott helyéről, így a Hosszú és az Alattság közül is, ahol oly szép évtizedeket töltött?

3 Nem magától: Köprüli Musztafa nagyvezír híres francia tűzérsgének pompás munkája következtében.

4 Nem kutatjuk, hogy mi lehetett a Malomárok neve a malom építése előtt.

5 Ahol is elsodorta a nagyvezírnek a győzelmi mámortól mélyen alvó seregét a híres francia tűzérsggel együtt.

ja, inge lenvászón⁶. Olyasféle, amilyent manapság leginkább múzeumban lehet látni. Ahogy a megállóban elstetett mellettük a jármű első ajtajához, hátulról, háromnegyedprofilból kivehették sasorrának ívét, hetyke fél bajuszát, sőt talán ecetszakállát is, amelynek szőkéjébe mintha ősz szálak keveredtek volna. Nekik szembe, a rokkantülésre telepedett. Nos, közelről egészen másilyennek mutatkozott: amolyan takarítónőforma asszonyságnak, nem is gyolcs inget viselt, hanem piros-fehér virágocskákkal meghintett kék otthonkát. A mikróstűtő közelről macska-hordozkának bizonyult, benne zöldes leguán pislogott lustán. Bajusz-szakáll sehol, ám a sasorr, az igen! És fölötte az éles ragadozó tekintet.

Véletlen-e hogy a Köztársasági Legfelsőbb Emlékbizottság (KEB) Első Emlékbiztosa éppen itt, e közigazgatásilag és gazdaságilag huszadrangú helyen állított föl Emlékhivatalt élén Rendkívüli és Meghatalmazott Főemlékbiztossal?

Kilátás

Hosszúalattság legvégén, a temetőre telepített városi szemétdombot cirógatta legelsőnek, s legtovább a kelő-nyugvó Nap. Az ormon, a régi hullaházban lakott Ábel mester, a festő⁷. Az alatt mászkáló későn fekvők és korán kelők gyakran megfigyelték, hogy pirkadatkor kiáll az ajtó elé, széles karimájú kalapjában, vastag bőrkesztyűjében, és elbocsátja vadászsólýmát. A madár néhány kör után elsuhan a messzeségbe, s hamarosan megtér egy galambbal, vagy nyúlfiával. A mester ad neki valami jó kis falatot, s új kalandra küldi. Amikor elég a zsákmány, akkor a gazda nekilát elkészíteni az ebédet. Ezenközben a sólyom is megkapja a járandóságát.

Amíg a bográcsban rotyogott az élet⁸, rendre odavetődött valaki: Anikó néni, Nagyapó, Tarzan, Karikám, Cukididi, vagy egy-két kíváncsi kisgyerek, netán álruhás⁹ emléknyomozó. Egy-egy röppenetre ott termett olykor Mártonka is. No és persze, Aki Te! Az elmaradhatatlan! Ő mindenüvé betoppant, ha hívták, ha nem. Jelen volt mindenütt, ahol nem kívánták, és sehol, ahol hasznát vehették volna. Nevét nem tudta senki, pontosabban elfelejtette, mert e két névmás kiszorította.¹⁰ Ezért aztán körülményes is lett volna meghívni. Aki Te huzatként átsüvített a költői esteken, belebegett a püspöki nagymisékre, derekasan falt a lakodalmakban és a disznóvágásokon, könnyezve csókolta az özvegyeket a temetéseken, tolongott a kiárúsításokon, a fontos embereket hátba veregette, tegezte: emlékszel, amikor a velszi herceggel meg az anyukájával hógolyóztunk? A távolabb állók sem maradtak ki: őket látványos kacsin-tásokkal emlékeztette, hogy hány meg hány közös csínyt követett el velük¹¹. Locsogógépként működött, rácáfolva azokra, akik a szószátyárságot merőben női tulajdonságnak tekintik¹². Mondhatjuk, hogy Aki Te az anyagátfolyás medre, a befogadás és a kibocsátás állandósága, mintha ő maga nem is létezne, csak a jövő-menő értesülések folyama.

6 „Gyolcs az üngöm, gyolcs a gatyám, Sári hugom vigyáz reám.”

7 A Hadászvány túlszárnyalt, mert a régi temetőnek régen nem csupán jó száraz és napos helyet választottak, hanem „túlpartit” is, hiszen a halottak a „vízen túlra” távoztak.

8 Elütés, de ugyanaz: étel.

9 Nagy a kalamajka, mert olyan időkben élünk, amikor az álruhátárba is be-befurakodik egy-egy valódi öltöny.

10 Grasham-törvény: a rossz pénz mindig kiszorítja a jót.

11 Aki Te ott nyüzsgött mindenütt ebben a könyvecskében, ott is ahol nem említették...

12 No, éppen ez pont az, ahol kerülendő hősünkkel kapcsolatban az egyértelmű állásfoglalás.

A mester fölállította állványát, rátette az innen-onnan érkezett kartont¹³, jó esetben farostlemezt, s rajzolni, vagy ha tellett rá éppen, festeni kezdte alkalmi modelljét¹⁴. A modellek egyszer megvásárolták a művet, máskor nem. Pénzt ritkán mutattak, inkább bort hoztak, babkonzervet, nadrágot, festéket, kenyeret. Tarzan évek óta betöltötte a mester tűzhelye mellett a rajzszen készítői hivatalt. Az üres bádogdobozokba gondosan válogatott, háncsolt mogyoróveszőket aprított a doboz mérete szerint. Szorosan egymás mellé rakta őket, homokot szórt közéjük, a doboz tetejét vastagon besározta, majd betette a tűzbe, parázssal beborította.

Munkája közben a jelenlévőket ilyesféle közlésekkel tájékoztatta: „A család és Vének tanító úr szerint apám lett volna a város legnagyobb bölcse, csak hát korábban meghalt, mintsem bármi eszébe jutott volna.”

Ezenközben lent, a szemétdomb alatt, a Hadászvány „budai partján”, Alattság utolsó házában, a Koszmegezi csárdában szokott üldögdélni az öreg Gamós¹⁵. Őrszolgálatot látott el ő is. Műanyag karosszékét a szűk helyiség sarkába helyezte el, egészen pontosan a melegvítartály alatt, ahonnan szemrevételezhette a be- és kilépőket, valamint a csapost¹⁶, és fülelhetett beszédjüket. No de azoknak is adott az Úr magukhoz való eszet! Amikor valakinek bizalmasabb közlendője támadt, akkor fölkiáltott: Gamós papa! Erre az öreg fölszökkent ültéből, beütötte fejét a tartály aljába, s azon mód visszaajult a székébe. Ha túl korán tért magához, akkor egy újabb „Gamós papa” néhány percre ismét kikapcsolta.

Ezt a mutatót olykor maga a csapos rendelte meg, mivel neki is szoktak lenni néhanapján titkai¹⁷. Viszont Gamós papa sem esett a fejére, ezért aztán gyakorta színlelte az ájulást. Már amikor tudta.

Egyszer Karikám tudakolta a kocsmárost, hogy miért nem ül az öreg Gamós máshová. Az hosszasan habtalanította a kérdés mellé rendelt korsó sört, mielőtt megfelelt volna: – Jó kérdés!

Tarzan

– Uram, én ezt kifejezetten önnek faragtam¹⁸ – szólt Tarzan a Pihenj, Hattyú!-ban, s átnyújtott Tóth Pálnak egy, amolyan két méteres girbe-gurba pálcát, mely a Somlyó hegyen¹⁹ nevelkedett, csavaros-fűz ágaként. – Kígyóbot, kérem tisztelettel!

A megszeppent célemlerke a feleségéhez fordult, de Tarzan máris a kezébe nyomta a botot.

¹³ Drága vászon, vagy még drágább hársfadeszka helyett.

¹⁴ Az arcképcsarnokba természetesen Aki Te is bekerült NN jelzéssel, mivel azonosítása – mondani sem kell – nem sikerült.

¹⁵ Másodosztályú emléknymozó, tb. őrmesteri rangban.

¹⁶ Másodosztályú emléknymozó, hivatásos őrmesteri rangban.

¹⁷ Az emléknymozóság nem gondatlan hivatal!

¹⁸ A bot csúcsát diónyi lándzsahegy-forma ékesítette, alatta körbevágott nyak, rajta ceruzával rajzolt ékek.

¹⁹ Száz Somlyó-hegy a történelmi országban – brrr!, mind teli borral, várral, múlttal; állítólag titkos alagutak fűzik össze őket a vénhedett időben.

– Remekül illik az ön természetéhez! S mielőtt Viktória megszólalhatott volna, hozzátette: – Biztos vagyok benne, hogy megér önnek egy pohárka szilvapálinkát!

A célemler hápogott, mire Tarzan:

– Úgy, tehát kettőt! Ha ön erősködik, nem ellenkezem – neveltetésem tiltja!

Igen, Tarzannak volt neveltetése, ezt mindenki tudta a Pihenj, Hattyú!-ban, de az ó- és úvárosban egyaránt²⁰. Elek pincér is, aki menten ott termett, akár a bűvész nyula a cilinderből, tálcaján négy kupica szilvapálinkával, s nem csupán illendően, de bölcsen célemlernét kínálta elsőnek. Az asszony magától elvett egy poharat – merő pálinkaszeretettől.

Ahogy a főkaképu ember oroszlanokat árult a bennszülötteknek, Tarzan csaváros-fűz pálcákat szózott a turistákra, akik miután megtekintették a város legfőbb látnivalóit, Cukididi domborulatait és az ősi falat, rendszerint betértek a Pihenj, Hattyú!-ba föludülni néhány korttyal-falattal, s megtanulni, hogy „ilyen egyedi emléktárgyat a világ egyetlen városában sem szerezhetnek!”

Ebből a jelenetből kitetszik, hogy Hosszúalattság egy perc pihenőt sem engedélyezett Ámika szolgálatában. Tarzan²¹, Pihenj, Hattyú!²² Kígyóbot,²³ szilvapálinka,²⁴ neveltetés,²⁵ pincér,²⁶ ősi fal – no róla ne is beszéljünk, hanem arról, hogy gyönyörű munka az emléktelenítés, fontos is, alapvetően fontos, sőt, a legislegfontosabb, hiszen hogyan hihetnék el az emberek a Harmadik Köztársaság Első Emlékbiztosának mai beszédét, ha eszükbe tudnák idézni a tegnapit? Hanem bármilyen szép az ideológia, az eszme, ha szemben áll vele például a pénz²⁷, amelynek ma úgy tartja szent kedve, hogy éppen az idegenforgalmon, a vendéglátóiparon, a dilinyós Tarzanon keresztül táncikáljon be a városba, s onnan a Köztársasági Kasszába?

20 Sőt, a somlyói szajkó is, aki a Tarzan otthonául szolgáló barlang közelében lakott a hegyen, s megtanulta tőle: „Aj regő rejtem!”

21 – micsoda név! Regény film, dzsungel, miegyéb

22 Miért éppen a hattyúnak kell itt megpihennie? Kicsoda-micsoda ez a rejtélyes hattyú, aki nem is hattyú, úgy általában, hanem Hattyú?

23 A kígyóhoz és a bothoz ezer képzet kapcsolódik a paradicsomtól Mózes vesszején és a vezéri buzogányokon meg juhászbotokon át a vakok fehér pálcáiig.

24 Hosszúalattságban valódi, nem apátlan-anyátlan tisztaszeszből, hanem gyümölcsre, nyárra emlékező!

25 Az ellenséges aknatelepítés.

26 Vendéglátóember, vendégismerő, magányos ivók gyóntatója, cimborá – ajaj!

27 Az Isten! Maga a tökéletes múlttalanság, jelentelenség, jövőtlenség! A Legszentebb Semmihez Sem Kapcsolódás!

A Rendkívüli és Meghatalmazott Főemlékbiztos

– Péter, gyere, add föl Ámira a cipellőjét!

Személye körüli Péter²⁸ hatalmas, jámbor cigánylegény. Rögtön ugrik, fut Ámihoz, aki tarka turbánja alatt hatalmasan terpeszkedett a széken és falt²⁹. Lábbelijét lerúgta, talán, nehogy szorítsa, s így több férjen bele.

– Halad az idő, Ámika, haladjunk mi is.

– Még nem ettem meg.

– De látom, hogy nem ízlik már!

– Dehogynem! Ami van, ízlik! Ételten különben sem hagyunk ott! – Inkább hozzá! sebesen még egy üveg gyömbéres keserűt, a cipellő ráér!

Péter kikászálódott az asztal alól. A két cipellő valóban rá is ért, hevert durcásan az asztal alatt, mert az egyik orra erre, a másik arra. Végtére is császárnő viselte őket. Nem csupán Péter úrnője és parancsolója, talán nem is Hosszúalattságé csupán, hanem a vadkacsáké, melyek tüsszögés nélkül fürödtek a Hódtavában télen-nyáron, sőt, esetleg a hódoké, akik utoljára a török hódoltság idején foglalkoztak törekesséssel errefelé, s azóta ki tudja, hová lettek³⁰.

Talán Ámika sem tartotta számon őket – nem volt káptalan a feje –, bár szemlátomást tizenkét kanonok étvágya szorult bele. Miklósba meg egy fél ministránsé: ő egy gyerekadag pacalon nyammogott némán.

Honnan Ámika hatalma? Csacsi kérdés, de mivel az olvasó feje sem káptalan, eláruljuk neki: e derék hölgy állt Hosszúalattság és vidéke élén. No, nem úgy, mint a polgármester, aki választáskor nyalogatja a polgárok koszosát, utána ostoba és galád rendeletek kibocsátásával törögeti a borsot az orruk alá, vagy a bankigazgató, aki mézes mosollyal vájkál a környék pénztárcáiban. Nem. Ámika fölöttük állt, olykor mellettük, máskor a hátuk mögött, vagy ahol éppen kedve szottyant, mivel ő volt Hosszúalattság és vidéke Emlékbiztosa. Ráadásul Rendkívüli és Meghatalmazott Főemlékbiztosi rangban.³¹ És aki az emberek emlékei fölött rendelkezik – közéjük értve a polgármestert és a bankigazgatót is – az parancsol a rendőrségnek³², sőt, a pénzügyi életnek³³ is.

Most éppen evett. Föllobogózott bástyatoronyként terjengett az asztalnál turbánjában, tarka, habos selyemlebernyegeiben, és csámcsogott. Habzsolt, masínált, pusztította a szájába kerültet. Hatalmas szája könyörtelenül darálta-pépesítette a krumplit, a húst, a saláta-kazlakat. Arca-tokája még erősen kidülledt szemét is magával ragadta az őrlés örömébe. Rágta magát a jelenből a jövőbe. Nem ismert irgalmat. Az Emlékbiztosnak ez az első és legfontosabb tulajdonsága. Ha rendelkezik vele, akkor továbbiakra nincsen szüksége, akár tölgyfának a mohára.

28 Teljes nevén: Személye-körüli Péter.

29 Nyitott szájjal, hatalmas, vérvörösre festett ajka izgalomba jött tehén vulvajaként örvénylett a rántotthús falat körül.

30 Hódprémes kucsmává lettek; a vadtörténetek szerint a XIX. század végén lépett e hivatalba az utolsó.

31 Hosszúalattság emléktüldúsultsága ezt indokolta tette.

32 Az intézmény Pétert a szig. biz. tisztjei között tudta.

33 Péter a bankigazgató valóságos állandó titkos tanácsosának javadalmait élvezte.

Gépindulás

A kihallgatások fű alatt kezdődtek, hogy minél kevesebb nyomot hagyjanak maguk után. A nyomokból ugyanis előbb-utóbb történetek sarjadoznának, melyekbe színek, kitalációk, rágalmak, remények s miegyebek szövődnének az emberek kénye-kedve szerint, emlékké fajulnának, függetlenül az időszerű világfolyamatoktól, gondoktól és nézetektől.³⁴ Imígyen újabb emlékek melegágyai lennének, s mi több, alkalmak összebeszélésekre, a valóság megkérdőjelezésére. „Márpedig a folyó hatalmas és a világon példátlan társadalomkísérlet lényege a tökéletes ember létrehozatala a tökéletes előítélettelenség révén. Ehhez pedig nem elég a közoktatást tehermentesíteni az elavult műveltségi adatoktól, vagy a Platónról, Héraklészről forgatott filmeket megóvni az ókori görögség korszerűtlen szellemének kártékony sugárzásától, netán a folyó irodalomból száműzni a történetet meg a hősokeket. Mélyebbre kell menni! El kell érni, hogy senki ne higgye alapvetőnek az élet, az étel és a víz meg a levegő közti összefüggéseket. Ehhez az egyes emberek lelkét is alaposan ki kell gyomlálni, ha kell gyomirtózni, s ha az is kevés, akkor...”

Mindenre akad megoldás.”³⁵

A helyi Főemlékbiztos Hivatalnak természetesen nem kellett taktikáznia, hiszen mögötte állt az államgép sőt, még annál is több, de részint az előbbiekből következően, részint magas fokú tapasztalata és szaktudása folytán nem óhajtott egy bajból kettőt, ha éppen nem tizenkettőt csinálni. Éppen ezért Ámika majdhogynem legmagasabb döntése folytán Tarzannal kezdték. Fecsegő ugyan – ki nem, viszont se kutyája, se macskája, ugyanakkor honnlakóval, gyűttmenttel trafikál.

Tehát szülei halála óta ön nem dolgozik – tért a tárgyra Péter a harmadik pálinka után Tarzan remetebarangja előtt, a varjú ültette diófa árnyékában. Odébb kis fenyőfácska növegetett, ágacskái a könnyű szélben írásfélét próbáltak rovogatni a felhőtlen kék égre. A pálinkáról természetesen Személye-körüli Péter gondoskodott a költségvetés tudatkataszter rovatának terhére. Első osztályú várkonyi körtepálinkát szerzett be, mivel hivatali kötelessége vala a koccintgatás, és az élet túl rövid ahhoz, hogy pocsék italokat nyakaljunk.

– Tehát ön a szülei halála után többé nem dolgozott...

– Előtte sem – kiáltotta Tarzan, s egy negyediket töltött magának. Ő elvileg szerette a jót, de megivott bármit, ami árt. – Sőt, azóta sem! No, egészség!

– Örökségből élt...

– Föléltem! Mondja ki bátran! Én mindig fölfelé éltem, kém úr! Ma is!

Péter arca megrezzent.

– Most, ebben a pillanatban is! Föl és föl!

– Eladta a gyümölcsöt, a szőlőt...

– Naná! Fájdítsam a fejem az almamoly, a perenoszpóra, a szürkerothadás s egyebek miatt? Hogy a legmagasabb, amire gondolok, egy mikroszkopikus gomba vagy vírus legyen?

– Remek!

– Mit tudom én? Sört nem hozott? Gondolom, megivódna egy jó hideg sör, még a pálinka is kívánja!

– Megszabadult a kötődéseitől.

– Némelyiktől...

34 Például a marhakórtól, a madárinfluenzától, a fasizmus, a terrorizmus, a Pápa elítélésétől.

35 Részlet a III. Köztársasági Legfelsőbb Emlékbizottság (KEB) Első Emlékbiztosának 2008. augusztus 13/3. sz. körleveléből.

– Azt mesélik a városban, hogy amíg tartott a pénze, százasával vette az inget-gatyát, s ha elmocskolódott, eldobta.

– Szagolgattam volna?

– És ha kimossa őket?

– Hogy aztán másnap megint moshassak?

– Végül odalett a bútor, a lakás és semmije sem maradt.

– Mi az, hogy semmi?

– Hát nem a valami, az biztos.

Tarzan kitöltötte magának az ötödiket.

– Miért?

– Kamaszkorom óta bátorságból, meg merem-e csinálni? Hogy be merek-e ugrálni a jég-táblákon a folyóra a labdámért? Be mertem. Anyám piszkosul elvert a vasalózsínórral! Elállta a konyhaajtót, én ugráltam az asztal körül, ő meg hol ide sújtott, hol oda, és kettőből legalább egyszer talált. Ütötték már a kém urat vasalózsínórral? Iszonyatosan tud fájni. Lekaptam a falról a kínaezüsttel keretezett Háziáldást, arcom elé tartottam, és üvöltöttem: „Hol hit, hol szeretet, hol szeretet, ott béke, hol béke, ott áldás, hol áldás, ott Isten, hol Isten, ott szükség nincsen!” Ő meg visszakiáltott két csördítés között: „Neked erre van szükséged, te istentelen kölök! Sírba tennéd az anyádat?”

– Ekkor gyűlölte meg az anyját?

– Dehogyan gyűöltem! Ha ide toppanna elém, magam adnám a kezébe a vasalózsínórt, és verés után csókolnám az áldott kezét!

– Nem a szorgos sváb szülők elleni lázadásból herdálta el a vagyonukat?

– Szart! Az élet tiszta szépségéért.

– Pompás. Tehát megszabadult a vagyonhoz fűződő előítéleteitől, füttyül mások véleményére – töltött magának, koccintott Tarzannal, és a szemébe nézett. – És a szülei? Ők mit szólnának a maga életmódjához?

– Hogyhogy mit szólnának?

– Mármint, ha élnének.

– Élnének? Tudja meg, kém úr, hogy tetszik nekik! Erősen! Ha hallaná, milyen hatalmasakat röhögünk anyuval meg a papával, hogy ők miért nem próbálták ki az élet tiszta szépségét! Annakidején! – Nevetett, a térdét csapkodta, a Péter hozta pohár elröptült a kövek közé csengetni. – De ha kipróbálták volna, akkor nem találkoztak volna, én nem lennék, s nem röhöghetnék!

Karikám

Tréner Gyula szabót és biciklijavítót rokonai, barátai és üzletfelei Karinak, Karesznak, Karikámnak hívták – éppen annyi okkal, amennyire szabónak és biciklijavítónak tartották³⁶, mivel a második keresztnéve Béla volt. Egyik mesteriségét sem folytatta, sőt, semmiféle foglalkozást nem űzött, ha a foglalkozás adófizetést, vagy hivatalosan bejelentett állást, rendszeres elfoglaltságot, vagy legalább szakmai ténykedést jelent. Az űzés szó nyilván azért tolakodott ide³⁷, mert Karikám gyakorta űződött, mivel örökké kereste valaki, ám ő rendszerint eltűnőben

³⁶ Ha az egyik szakmában nem jött kuncsaft, akkor jött a másikban. Ha abban sem, akkor ő maga pattant a bicájára, s elkarikázott a hímes-mezei ludas tóra, ahol szép lányok fürödtek, s alulról ötszáz éve megfűlt törökök, és francia tüzérek lesték őket.

³⁷ Helyesebben: alkalmatlankodott ide.

volt. Egész pontosan innen. Ezt az űző és kereső meg tudta állapítani, mert az „innen” pontosan egybeesett azzal a hellyel, ahol ő tartózkodott, hanem, hogy Karikám innen hová, az titok maradt, noha Karikám nem repült, vagy suttyant, mint drótban a feszültség, hanem karikázott a bicájával, melynek haladását olykor egy öreg Dongó segédmotor támogatta. Aztán, ha megérkezett *oda*, pl. *valahova*, akkor abból a helyből is hamarosan *innen* lett.

Karikám helyváltozékonysága tehát szemlátomást bensőleg történt.

– Én nagyon szeretek itthon lenni, sőt, leginkább itthon³⁸ szeretek lenni! – bizonyosságul meg is csókolta feleségének, Ellának a nyakát, mielőtt elkarikázott volna a festékboltba³⁹ padlóbeeresztőért. Ella adta rá a pénzt, mindenre ő adta, mert Ella pedikűrös volt és manikűrös és hajmosó a „Dicsőséges Nagy Októberi Forradalom” fodrász-szövetkezetben, ahol szépen keresett. Futotta kétszer kifizetni a padlóbeeresztőt. Karikámat a pénz egyáltalán nem érdekelte, mert került neki bőven azonfölül is, amit Ellától kapogatott erre-arra.

– Nyertem – hencegett kérdés nélkül, amikor este hazatért, s a fölvikszelt padlón úgy csúszkált a lámpafény, ahogy Ella kitáncolta neki az útját délután a talpára szerelt két kefével.

– De kár, hogy nem láttalak! A világon azt szeretem a legjobban, amikor szól a rádióban a zene, te pedig vikszelsz és táncolsz! Ó, ha egyszer, éppen akkor itthon lehetek biz’ Isten fölkerlek!

– Ó, te bolond, hát nincs is annyi kefének! – nevetett Ella tengelicepiros arccal, hisz Karikám, lám, kevés híján táncolt vele. Ennek Karikám is örült, majd megfürdette Anikót.⁴⁰ Utána mindkét szülő jót pacsált a boldogságban, azonban Anikó nem.⁴¹ Ella és Karikám átmeleg átölelték egymást, puszik pusszantak, Anikó pedig kiabált.⁴² De senki sem válaszolt neki, pedig nagyon fontosat kérdezett – volna.

A szülők nevettek, s kimentek a kertbe, leültek a ház elé, a kis padra. Alkonyodott. A nap lemenni készült, az orgona pedig virágozni.

38 Ó milyen boldog voltam, emlékezett Karikám leánya, Anikó néni. Megérkeztünk. Hazahoztak. Bevittek egy hosszú folyosón át egy nagy szobába, éreztem, hazajöttem. Világosság. Meleg. Szép. Jó. (Igen meleg, napfényes tavasszal születtem, ez az első emlékem a kórházból való hazajövetel után.) Sok fény mindenütt. Talán túl erős is.

39 Talán mondani sem kell, hogy oda nem érkezett meg.

40 Apu fürdet. Rózsaszín kád körülöttem. Tarkóm apu egyik markában nyugszik, mint meleg, puha párnán. Testem a langyos vízben tehetlenül lebeg. Furcsa, ám jó érzéssel tölt el ez a kiszolgáltatottság. Szeretnek.

41 Emlékszem arra, hogy tudatos vagyok, hogy emelgetem a kezemet, nézegetem az apró, fehér hurkácskákat. Aztán vizsgálgom, próbálgom, vajon hozzám tartoznak-e?

42 Kétségbeesetten azon gondolkodom, és újra és újra gyötöröm az elmém, előveszem a meglevő, ám szűkös emléktöredékeimet, hogyan és honnan kerültem én ide? Ki voltam, mielőtt ide hoztak?

A Beavatástól a Disznójátékig

Beszélgetés Czákó Gáborral

– *Beszélgetésünknek két apropója is van: az Ünnepi Könyvhétre jelent meg a Beavatás címen a Duna Tv-ben 11 éve futó „gondolkodásiskolád” 7. kötete Isten családja címmel, és ősszel a Békés Megyei Jókai Színházban bemutatják a Disznójáték című színművedet. A Beavatás sorozat legújabb darabja a biblikus témájú előadásaidat tartalmazza. Arra kérlek, próbáld körülírni számunkra, hogy mit is jelent ez a beavatás, mibe is akarsz beavatni a nézőket, mennyiben van köze Hamvas Béla beavatás-fogalmához a tiednek?*

– A beavatás minden kornak, kultúrának egyik alapfogalma volt egészen a Gazdaságkorig, ami a kultúrát, mint olyant, megszüntette. De az ember tovább él, és a kultúra is igyekszik tovább élni. Jézus azt mondja Nikodémusnak, hogy újjá kell születned, ha be akarsz lépni az én országomba. Az újjászületésnek az akciója valójában a beavatás. Minden embernek vannak szerepei, nem tudnánk élni szerepek nélkül, mondja Jung is, mert különben nem hinnék el az emberek, az orvosnak, hogy orvos, a tanítónak, hogy tanító, ha nem úgy viselkedne, mint egy orvos, egy tanító. Tehát ezek a szerepek szükségesek, de egy ponton túl ráégnék az emberre. Azt mondja Johannes Tauler 14. század eleji misztikus, Ekhardt mester tanítványa, hogy az ember lelke olyan, mintha tímárgödörben lenne, s rajta száz és száz marhabőr pácolódna, amit mind ki kell dobálni ahhoz, hogy a lelkünkhöz hozzáférjünk. A beavatás egy olyasféle akció, amelyben az ember lelke fölébred. A beavatás nem juttat senkit valamiféle külön tudáshoz, mert a teljes tudás él mindenkiben, ahogy ezt Weöres Sándortól tudjuk, aki Hamvas Bélától tudja, aki különben az Úr Jézustól tudja. Isten senkit sem lökött ki a teremtésből, mindenkit teljes tudással látott el, csak az a baj, hogy különféle okokból, többek közt a túl erős egónk, a túl erős szerepeink miatt nem tudjuk ezt megélni. A *Beavatás* című televíziós sorozat nagyon távol áll egy valódi beavatástól, nem is vagyok mester, hogy beavatást végezzek, de mégiscsak szeretné a lelket, a néző lelkét valamilyen módon felébreszteni. Azért van olyan dramaturgiája, azért vannak olyan gondolati párosítások benne (például az első *Beavatás*nak az *Antigoné és Schwarzenegger* volt a címe). Az ellentétek megélésében jobban lefoszlik az emberről az a burok, amely megakadályozza, hogy önmagához, azaz a benne szunnyadó tudáshoz eljusson.

– *Sokszínű és változatos beszédmódú, formavilágú, műfajiságú eddigi, több mint négy évtizedes munkásságodban állandóság is van, például a nagyon erős etikai elköteleződés, az etikai problémák iránti érzékenység, a személyiség középpontba állítása: a személyiség és a közösség összefüggései, mi történik a személyiséggel a társadalomban (abban, amelyben élünk, s ebben amelyben élünk), s mindezek mögött vagy fölött ott van egy nagyon erős és szilárd keresztény gondolkodás, világlkép*

és értékrend. Az új köteted főként ez utóbbihoz nyújt számos fogódzót. Az első esszé, A Nagy négyes a szépség, a szeretet, az igazság és a jóság fogalmát, illetve forrását járja körül, hogy honnan is szerezzük mi az ezekkel a fogalmakkal kapcsolatos ismereteinket. A szépség kapcsán előkerül a művészet, a kultúra az irodalom is, és annak a szerepe, helye a mai világunkban, kedvelt kifejezéssel élve, ebben a Gazdaságkorban. Több kiadásban és változatban előadtad már a gondolataidat a Gazdaságkorról, például a Mi a helyzet? Gazdaságkor titkai című könyvedben, mégis arra kérlek, hogy próbáld meg összefoglalni most, hogy mit is értesz ezen a fogalmon, milyennek is látod ebben a világban a művészet, a kultúra, az irodalom szerepét?

– Az ember történelme során mindig vallási társadalomban élt, a Teremtőjével próbált kapcsolatot teremteni. Nem találtak az antropológusok, a történészek olyan társadalmat egészen a reneszánszig, amelyben az ember ne próbált volna ilyen-olyan lélekműveletekkel, szertartásokkal, áldozatokkal, vallásokkal visszatalálni Istenhez. A Gazdaságkor a reneszánszban csírázott, és a 18–19. században alakult ki. 1705-ben jelent meg Mandeville: *A méhek meséje* című poémája, *A lázadó kas* címmel is kiadták magyarul, s arról szól, hogy egy méhkasban fölszámolják mindazt, ami az embert Istenhez köti, a szeretetet, jóságot, szépséget, erkölcsöt, s ennek révén óriási gazdagságra tesznek szert, mert a bűn és a véték teszi nagygyá a gazdaságot, a hiúság, az erőszakosság, a törtetés ad munkát a szabónak, a bírónak, a börtönőrnek stb. Azaz fölvirágzik a társadalom, mert megszüntetik a jóságot, a szépséget, a szeretetet. S valóban ez a gyakorlata annak a kornak, amely ekkortájt alakult ki, a francia forradalom adta neki a legnagyobb lökést. Létrejött egy olyan társadalom, amely minden korábbinál gazdagabb, a szó technikai, anyagi és tudományos értelmében, és minden korábbinál szegényebb, amennyiben emberségről, szépségről, jóságról, szeretetről, családról, nemzetről, hazáról, bölcsességről és effélékről van szó. Mindez értéktelenné válik, mert a pénz nem tudja értékelni azt, ha valaki gyönyörködik, például egy színházi előadásban, egy festményben, vagy akár a tájban. Hátráltatja a gazdaság fejlődését, ha az emberek ragaszkodnak a családjukhoz, a nemzetükhöz, hazájukhoz, mert akkor nem áramlik szabadon a munkaerő. A technikai fejlődés egyre gyorsabb és gyorsabb, mind kíméletlenebb harc dül a cégek között, s egyre kíméletlenebb harc folyik a földi élet ellen. Ezeknek a folyamatoknak nincsen hazájuk, otthonuk, kultúrájuk, annak a tőkésnek, aki beruház ebbe a világba, egyáltalán nem számít, hogy az esőerdőt Indonéziában irtják éppen, vagy Amazóniában. Ő nem vesz részt egyik társadalom működésében sem. Az indiai bölcsélet azt mondja erre: csandala, magyarul: csavargó, aki kívül él a társadalmon. A Gazdaságkornak tehát ez a lényege. Vannak különböző alaptörvényei, például az értéktelenségi törvény; mindenki megtapasztalta már, hogy minél közelebb áll valaki az értékteremtéshez, annál kevesebbet keres, s minél távolabb áll valaki, annál többet. Tehát a paraszt keres a legkevesebbet a zsák búzáján, többet keres a kereskedő, a nagykereskedő, a gabonatőzsdés, de legtöbbet, aki már nem is a részvényekkel kereskedik, hanem a derivátumokkal, mondjuk azzal, hogy 2016-ban mennyibe fog kerülni egy zsák búza. A kőolaj ára most ezért megy föl például, mert a spekulációkkal kereskednek. Körülbelül hatvanszorosával meghaladta már a tényleges értéket az az érték, amivel a tőzsdén játszanak azok, akik semmi közösséget nem vállalnak velünk, sem mint magyarokkal, sem mint tótokkal, cigányokkal, románokkal stb. Senkivel nem vállalnak közösséget, csak a pénz érdekli őket. Ezért kerül a világ abba a helyzetbe, amiben van. Ne gondoljuk, azt hogy a szocializmus másmilyen volt,

ugyanolyan gazdaságtársadalom volt, mint a kapitalizmus, csak másféle kisajátítási technikákat alkalmazott. Ugyanolyan istentelen, ember-, érték- és kultúraellenes volt.

– *Az új kötet A nagy négyes című esszéjében azt is írod, hogy az igazság, szépség, jóság, szeretet nincsen meg a természetben, tehát természetfölötti eredetű...*

– Mindenki látott már szép virágot vagy napfelkeltét, s az is megtörtént vele, hogy mindjárt meg akarta mutatni valakinek. Ez azért van, mert érezzük, hogy nem a miénk, ezért vágyunk rá. És ingyen kaptuk, tehát tovább kell adni. Akkor érezzük magunkat jól, ha van mellettünk valaki, akinek megmutathatjuk. Ha nincs mellettünk senki, akihez így szólhatunk: nézd milyen gyönyörű, akkor kellemetlenül érezzük magunkat. Ugyanez a helyzet a jósággal, az igazsággal. Nem én találtam ki, már Platón mondta, hogy a szépség az igazság a jóság az ugyanaz, de ez a tetraéder nem érne össze a szeretet nélkül, ha Jézus nem tette volna hozzá a szeretetet. Tudjuk jól, hogy az említettek mind Istennek a tulajdonságai, meg lehet keresni a Szentírásban, hogy ezek mind Istenre vonatkoznak. Ezek az isteni tulajdonságok a természetben nem léteznek, a róka nem gaz és hazudós, csak az ember tud csinálni, az állatok csak egy-egy trükkre képesek, például a kaméleon, vagy a pók a maga hálójával, mi pedig folyamatosan képesek vagyunk hazudni, képesek vagyunk egy teljes valótlanságot létrehozni. Egy teljes civilizációt képesek vagyunk építeni egy olyan valótlanságra, mint a pénz, ami nem is létezik. Ma már a pénz fizikailag sem létezik, az a pénz, amivel az igazi pénzes emberek kereskednek, az csak egy elektronikus jel. Tehát mindenkinek alapélménye, vágya, ha hisz Istenben, ha nem, a szépség, a jóság, az igazság, a szeretetet, mert senki nem tud élni nélküle. Vallási fogalmakként gondolják el sokan, de igazából vallás előtti, ún. a priori fogalmak.

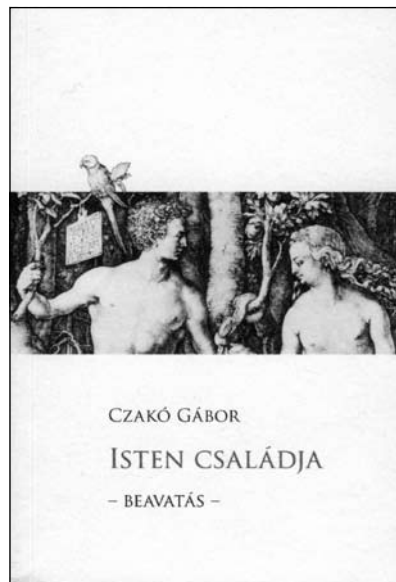
– *A bibliai témákat, a keresztény gondolkodás további alapelemeit tárgyalva, foglalkozol e kötetedben a létrontással, illetve a létrontás-javítással is. Mire is gondoljunk ebben az összefüggésben?*

– Idefelé jövet, Békásmegyerről először HÉV-vel utaztunk be a városba, s láttunk egy nagyon bájos, kedves kislányt, aki úgy ült az ülésen, hogy a lábát, a cipős talpát feltette a szemközti ülésre, amit egyébként a táskájával is elfoglalt. Hamvas Béla szava a létrontás, ami azt jelenti, hogy magát a létezést rontom meg. Látszólag nem bántok senkit sem.

A bűn valaki ellen irányul: rágalmozom, meglopom stb. Attól, ha a felteszem a koszos lábam az ülésre, attól a lét lesz rosszabb, mert valaki egyszer oda le fog ülni, és rosszabb lesz neki. A létezés a világ közös szövete, amelyből mindenki részesül, s amikor a világban akár bűnöket helyezünk el, akár csak ilyen módon viselkedünk, mint ez az egyébként nagyon bájos kislány, akkor megrontjuk a létést. Ez alapfogalma a világunknak. Az a bizonyos esőerdőt irtó multinacionális cég nem akar rossz lenni, csak hasznot akar szerezni, s nem is tudja, hogy a tevékenysége közben leromlik a lét minősége, mert kipusztul egy csomó állat és növény, amelyeknek szerepe van az egész élővilág fönntartásában. Az egész létet rontja le az ember, ha így viselkedik.

– *A kötet címadó esszéje, az Isten családja a Nyolc Boldogságot járja körül és aktualizálja. Azt írod, „Csak annyit értünk meg belőle, amennyit megélünk.” Kifejtenéd ezt bővebben?*

– Az Evangélium egyik alaptanítása a Nyolc Boldogságról szól. Mindannyian boldogok akarunk lenni, mindannyian azt szeretnénk, hogy jó autónk, jó ruhánk, jó lakásunk legyen stb., Jézus viszont azzal kezdi, hogy boldogok a lelki szegények. A lelki szegény nem a hülye, hanem az, aki lélekben sem ragaszkodik semmihez, mert tudja, hogy minden mulandó:

az autóm, az ingem, a színház, a kontinensek (hány és hány kontinens volt már a bolygón, amely elpusztult), elporlott Róma és a Szovjetunió, Amerikára és a globalizmusra ugyanez vár. Van azonban, ami nem röpke. A lelki szegény szintén pillanatnyi dolgokkal él, eszik-iszik, lakik, van neki gatyája, de egyik sem célja-értelme az életének, csak használatra valók. Az Örökkévalót keresi a létben, ahhoz ragaszkodik. Különösen érdekes a Hegyi Beszédben, hogy az igazság háromszor is szerepel benne. Ha ilyen szövegeket olvasunk, mindig úgy kell olvasnunk, hogy én vajon tudnék-e úgy élni, mint a lélekben szegény ember, tudom-e a mulandó dolgokat ideiglenesként kezelni, nem értékelem-e őket túl. Ugyanez a helyzet az igazsággal kapcsolatban. Azt mondja: boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot. Szoktam-e éhezni és szomjazni az igazságot? Ki-ki tegye föl magának ezt a kérdést. Boldogok, akiket üldöznek az igazságért. Vállaljuk-e az üldöztetést az igazságért? Hányszor látjuk elnyomva az igazságot? Ne válaszoljon most senki ezekre a kérdésekre, de mindenki gondolja végig magában azért.

– *Nem könnyű, mert ebben a posztmodern korban és Gazdaságkorban már az igazság fogalma is megkérdőjelezett...*

– Így van, és a szépség is, meg a jóság is, már Pilátus is erről beszélt...

– *Ezért is kapcsoltam össze most ezt az új könyvedet a Gazdaságkorral kapcsolatos régebbivel, mert úgy értelmeztem, hogy miként más munkáidban, ezzel is egyfajta választ akarsz adni a Gazdaságkor kihívásaira. Egy interjúban pedig nemrég, ha jól emlékszem, azt mondd, hogy ebben a Gazdaságkorban csak a fundamentális kereszténység mentheti meg az emberiséget. Ez bizonyára nem valamiféle fundamentalizmust jelent, de akkor hogyan is értsük tulajdonképpen, s hogyan jelenik meg ez a gondolat az új kötetedben?*

– A Tízparancsolat úgy kezdődik: Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj! Hát vegyük ezt komolyan! Hát ne szolgáljunk mást, hogy egy nagyon triviális példát mondjak: a Mammont. Az imádságunk így kezdődik: Mi Atyánk... Nagyon kevés embert ismerek, aki ezt igazán érti. Mert ez a „mi” nem azt jelenti, hogy mi Czakók, vagy békéscsabaiak, vagy magyarok. Ez egy kirekesztés nélküli „mi”. Mert Isten mindenkinek az Atyja, a Haynaunak is, a Batu kánnak is, a Böszmének is, mindenkinek. Nem lehet kirekeszteni senkit sem. Vajon ki tudom-e mondani ezt a „mi”-t kirekesztés, sértés, gyűlölet nélkül? Át tudom-e élni magamban ezt a „mi”-t. A fundamentális kereszténység valójában a beavatottság. A beavatottság egy másik megfogalmazásban a gondolat, a szó és a cselekedet egyesítését jelenti. Azonossá tudom-e tenni a gondolataimat, a szavaimat és a tetteimet? Ha nem, akkor egy hazug, link fráter vagyok. Ha igen, akkor fundamentális keresztény vagyok. Ez nem jelenti azt, hogy bárkit is orrba vágok, mert nem vet keresztet a templom előtt. Ez áll tőlem a legtávolabb. A fundamentális keresztény azon fáradozik, hogy a gondolat, szó, tett egységét megteremtse magában, és ki tudja mondani azt, hogy „Mi Atyánk”. Ha ez sikerül, hatni fog minden emberi kapcsolatára, és türelemmel, megértéssel, szeretettel fog bánni azokkal az emberekkel is, akik e pillanatban nem szolgálnak rá, de lehetséges, hogy később rá fognak szolgálni. Nagyon sokat tanultam erről a börtönben, ahol a gyakorló időmet töltöttem fiatal jogászként. A fiatalok börtönében volt egy gyerek, akit emberölésért ítélték el. Az esete valahol az alföldi tanyavilágban történt, ment haza a tanyára a haverjaival a tanyaközpontból, ahol megalapították a KISZ-szervezetet, és jól berúgtak, ballagtak hazafelé, és Keserű Jancsiék tanyája előtt megállapították, hogy ez a Jancsi egy gazfickó, kihívták a házból, kihúztak két kerítéskarót, és agyonverték. A srác kapott érte hat és fél évet, amennyit maximum lehetett kapni akkoriban. Egyébként tiszta, szelíd gyerek volt. Amikor lejárt büntetésének a megfelelő ideje, felajánlottam neki, hogy megírom a kegyelmi kérvényét, de azt mondta, ne tegyem, mert túl kevés ideig bűnhődne ahhoz képest, hogy megölte a saját barátját, embertársát. Azt gondolom, hogy ez

a Berényi Jóska roppant magas erkölcsi szinten állt ekkor, és rég nem volt bűnöző. Van, aki meggyógyul, ő például teljesen meggyógyult.

– *Az egyik legnépszerűbb könyvsorozat a rémmesék gyűjteményei. Az első 77 magyar rémmese címen jelent meg, Banga Ferenc emlékeztető rajzaival. A tavalyi kötet már kilencvenkilenc magyar rémmesét tartalmaz. Különleges műfajról van szó, hogyan született, kérlek, meséld róla!*

– A magyar élet mindig is anekdotikus volt, a magyar nyelv önmagában is képekben gondolkodik. Amikor egy magyar ember el akar valamit magyarázni a másinak, akkor képeket idéz föl. Azt mondja például: „Helyet fingott magának a buszon.” Ezzel elmondott valami történetet. Ezekkel a mesékkel én valójában oda megyek vissza, ahová Örkény visszament, Mikszáth visszament, Tóth Béla visszament, a 19. század nagy anekdotagyűjtője. Én is összegyűjtöttem már kb. 500 magyar anekdotát, és ezeket igyekszem valamilyen formába önteni. Ifjú koromban szobrásznak készültem, és nagyon megragadott az a michelangelói mondat, hogy minden kőnek megvan a maga szobra. Tehát nem a szobrásznak van szobra,

hanem a kőnek. Szóval, gyűjtögetem az anekdotákat, és próbálok olyan formát találni nekik, ami az elmondhatóságukat lehetővé teszi. Van, amit úgy írtam meg, hogy „Egyszer volt, hol nem volt...”, az utóbbi időben pedig egy Szépasszonynál mesélik egymásnak olyan emberek, akiknek beleillik a szájukba.

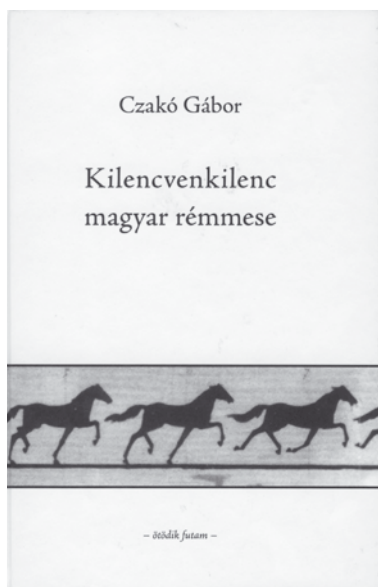
– *Számtalan műfajt kipróbáltál a próza műnemén belül is, a mesék mellett írtál különböző regényeket (iskolaregényt, faluregényt, mitológikus regényt, antiutópisztikus regényt), novellákat, szociográfiát, esszéket. Milyen a viszonyod ezekhez a műfajokhoz, melyik a kedvesebb, hogyan osztod el a mondandódat közöttük?*

– Mindig a történet dönti el, hogy mi lesz belőle. Én nem akarok valamiféle saját stílust kitalálni, ha ilyen történet kívánczik megfogalmazásra, akkor ez lesz belőle, ha olyan, akkor az. Ez a gondolat esszék kíván, amaz regényt, mi több, az esszé be is szívároghat a regénybe, de az ilyen törpenovellák is, mint a rémmesék, besündöröghetnek valahová. Újabban regénykertekeket írok, ezt úgy kell

elképzelné, hogy van egy regényke, ami olyan, mint egy ház, a ház mellett van diófa, kutyaól, trágyadomb, garázs, effélék, szóval ezt a házat körülveszik a novellák. Két éve jelent meg például a *Tündérfalva*, amit így alkottam meg.

– *Két évvel ezelőtt, 2006-ban, a forradalom évfordulóján, új kiadásban megjelent a Várkonyi krónika is, ami a korban (1968-ban) egyedülállóan forradalomnak nevezte az 1956-os eseményeket, nem sajnálatos eseményeknek vagy ellenforradalomnak, ahogy akkoriban szokás volt. Ez hogyan történhetett meg akkor?*

– Nem tudom. Megírtam, és akkor megjelent. Egyik jelenete 1956. október 24-én játszódik Várkonyiban, ahol megtörténik a forradalom éppúgy, ahogy Decsen az én szülőfalumban és országszerte megtörtént. Érdekes, hogy az első kiadás után, még a Kádár-korban megjelent még egyszer, és akkor is benne maradt, hogy forradalom volt, a szóval együtt. De, hogy hencsereg, megírtam Jan Palachot is, a prágai diákot, aki elégette magát. Van egy regényem, ami valójában novellafüzér, aminek a címe a kereszt jele, nincsen szóbeli címe, csak a kereszt a cím. Két szobrászról szól, akiknek az élete metszi egymást, mint a kereszt, de ez egy szellemi metszés, fizikailag egyszer találkoznak az életükben, de akkor sem tudnak róla, hogy talál-

koztak véletlenül az esőben. Ebben hangzik el egy mondat, amikor az egyik hős részegen, a rendőrség kapuját rugdalja: „arcuk *olyan pala*-hamuszürkére vált, mint hogyha a szemük láttára égette volna el magát valaki”. Akkoriban az ember próbált ilyen trükkösen fogalmazni, hogy átmenjen, amit közölni akar. Néha túl éberek voltak, máskor meg nem vették észre a szembeötlőt sem. A *Disznójáték*nak is az lett a sorsa, hogy sokáig lappangott a fiókban.

– *Mielőtt magára a műre rátérnénk, a drámai műnemhez való viszonyodra is kíváncsi lennék. Például, hogy változott-e az elmúlt évtizedekben a viszonyulásod a drámához, fiatalabb korodban volt fontos számodra, vagy ma is az, csak ritkábban kerülnek színre darabjaid?*

– Továbbra is írok drámákat, van is néhány színpadra került darabom. Hajdan Zalaegerszegen a Fiatalkor drámaírók fórumának én voltam az elnöke, évente összejöttünk, és színműveket elemeztünk. Ott az egyik dramaturg elolvasta az egyik darabomat, elvitte egy színházba, ahol azt mondta a főrendező-igazgató, hogy csak nem képzeled, hogy az ilyen fajtájú emberek darabját mi eljátsszuk.

– *Miért, milyen fajtájú ember vagy Te?*

– Nem fűzők hozzá kommentárt. Ha írok egy regényt vagy esszét, azzal a saját bőrömet viszem a vásárra, ha engem lehülyéznek, azt vígan kibírom, a színház esetében azonban sokan mások (rendező, színészek, zeneszerző, díszletesek stb.) is dolgoznak az előadáson, s ha őket bántják, semmibe veszik miattam, az már nagyon rossz. Túl nagy a kockázat velem. A *Disznójáték* már bejáratott, elfogadott darab, azt már úgy megszokták, több mint 45 éves. Vannak olyan mondataim, amelyek darabba kíváncsoznak ma is, de inkább csak magamnak írogatom őket, például a Salamon királyról szólót.

– *De hogy jutott eszedbe 1962-ben, húszévesen, hogy színdarabot írsz, ráadásul disznójátékot?*

– A magyar ember szerintem vagy az anekdotákban szórja el a gondolatait, vagy, ha következetesen gondolkodik magyarul, akkor drámát kell, hogy írjon. A nyelvben van ez benne. Hemzsegetnek az olyan szavak, melyek ellentéteket foglalnak egybe. Más nyelvekben ritka az ikerszó, nálunk tömeges: él-hal, jön-megy, süt-főz. Köz: hézag, közép és közösség. Száll: elrepül, de a szállás, a megtelepedés is ebből jön. A magyar ellentétekben gondolkozó nyelv, ebből sok bajunk, meg előnyünk származik. De nehogy valaki félreértse, ez egyáltalán nem faji kérdés, hanem a nyelvben való gondolkodás. Teller Ede (aki közismerten zsidó származású ember volt) gyakran mondogatta, hogy „ha én nem Ady Endre nyelvén tanultam volna meg gondolkodni, akkor

belőlem csak egy közepesnél valamivel jobb fizikatanár lehetett volna.” Na, tessék elképzelni: most itt állnánk a hidrogénbomba nélkül... A magyar egyszerre fogalmi és képi nyelv. A fizika nyelve akkoriban küszködött azzal, hogy olyan jelenségeket írjon le, hogy valami egyszerre testecske is, meg hullámocska is. S akkor a képi nyelven is gondolkodni tudók, „a marslakók”, ahogy hívták ezeket a magyarul gondolkodó (egymás között mindig magyarul is beszélő) tudósokat, visszamentek a platóni ideákig. Nagyon nagy előnyt jelentett nekik ez a kettős gondolkodás képessége, és a drámaírásban is nagy előny az, hogy én magyarul tanultam meg gondolkodni. 1962-ben joghallgató voltam, és láttam a társadalom rengeteg ellentmondását, és akkor írtam egy *Simon* című darabot, amit hétszer tiltottak be, nem is került soha színre. Arról szólt, hogy valaki eljut oda, hogy nem lehet megölni. Az ilyesmi ellenkezett a szocialista gyakorlattal... Nem sokkal ezután írtam a *Disznójátékot*.

– *Ha annak a világnak az ellentmondásait megtapasztalva írtad Disznójátékot is, akkor az a mai világban érvényes lehet-e? Konkrétabban, jól teszi-e a csabai Jókai Színház, ha bemutatja ezt a régi darabot most, egy másik világban? Bár kérdés, hogy ez egy másik világ-e már, s ha igen, milyen átjárások lehetnek a két világ között?*

– Szerintem a világ ugyanaz. Gazdaságkor egyelőre nem tud megváltozni, csak bizonyos látszatok módosulnak meg benne. Ez a darab kívülről nézve arról szól, hogy eljön a disznóvágás hajnala, és a disznóólban van három ártány és egy göbe, aki kismalacokat vár, ők beszélgetnek, vitáznak a darab során. A göbe súgja meg a többinek, hogy azért nem kaptak reggelit, mert jön a disznóvágás. Ennek hatására különböző kérdések merülnek föl, menekülési trükkök, szökés, egészen a forradalomig. Ez volt a társadalmilag veszélyes mondat akkoriban. Itt ugyanarról van szó, mint minden más munkámban, a *Beavatásban* is, hogy benned, bennem elindul-e az a változás? Mangalicza úr ugyanis azt kérdezi: „Uraim, nem gondolják,

Fotó: Such Tamás

hogyan van jó halál is?” Vagyis lehet-e értelme annak, hogy meghalunk? Az életnek, a halálnak közös-e az értelme? A darabnak ez a központi gondolata, s ez nem hinném, hogy elavult, még akkor sem, ha ezt a kérdést látszólag levették a napirendről, és azt mondják, hogy a konzum-idiotizmusnak van értelme, ha fogyasztói hülye vagy, az okos dolog. Mangalicza úr kérdése soha nem fog elavulni. De a forradalom kérdése sem: hogy változtassunk a világon, vagy ne változtassunk.

– *Ha a világ ugyanaz is, mennyiben változtál Te, mennyiben látod ma másképp a világot, mint akkor?*

– Lehet, hogy hülye vagyok, de én nem látok semmiféle különbséget az akkori gondolkodásom és a mai között, technikailag jobb író vagyok, több dolgot tudok, többször kerültem közel a halálhoz, mélyebben látok talán, de igazában nem látom másképpen a dolgokat. Ugyanolyan pajkos gyerek vagyok ma is például, ugyanúgy szeretek viccelni. Ez a darab is nagyon tág játékos lehetőségeket ad a rögtönzésekre, a komédiázásra. De minden írásomban így van, mert ugyanarról van szó mindig: ki tudod-e mondani azt, hogy Mi Atyánk, tudsz-e a gondolataid és a szavaid között azonosságot teremteni. A színdaraboknál is ez a kérdés, tud-e a rendező, a színész önmaga és a darab gondolatai között azonosságot teremteni, s ha igen, akkor ez az azonosság megteremtődhet a nézőben is. Ha ez az út nem működik a szerző, rendező-színész, néző között, akkor az élmény nem jön létre. Nagyon érdekes, hogy ez az élmény ugyanakkor nagyon sokféleképpen mehet át, mert mindenki a maga módján mondja ki azt, hogy Mi Atyánk. A Jókai Színház igazgatója, Fekete Péter például egy walesi színiakadémia társasággal megrendezte már ezt a darabot, és nekem az is nagy élmény volt, pedig a szavaikat nem értettem, mert nem tudok angolul.

– *Korábban említettem, hogy a több mint négy évtizeden átívelő munkásságodnak milyen állandó tartalmi vonásai vannak, de a stílusodnak, a beszédmódodnak is van olyan jellegzetessége, például épp ez az ironikus, szatirikus, humoros karaktere, ami a különböző műnemekben, műfajokban továbbélt. Már a Disznójáték is egy kimondottan szellemes, szórakoztató, humoros darab volt, de az újabb műveidből sem hiányzik a móka. Hogy tudtad ezt megőrizni?*

– Azt írta valaki egyszer a *Disznójáték*ról, hogy egy arisztophaneszi, bővérű, paraszti komédia. Azt hiszem, az ember nem bújhat ki a saját bőréből. Nekem ilyen a természetem, én azokat az embereket szeretem a legjobban, akiket lehet ugratni, s akik engem visszaugratnak. A humor az olyasvalami, ami bevilágít a felszín alá, ahogy a beavatás kapcsán mondtam, hogy az ember lerántja az álarcokat, a humor az bemeleg a felszín alá, és lepattintja az emberre rakódott szerepeket. A felnőtté válás akkor kezdődik, amikor nem mással viccelek, hanem el tudom viselni, hogy velem viccelnek, hogy én esem hasra. Egyébként az Evangélium is tele van humoros történetekkel. A humor a legfinomabb, legszelídebb emberi dolgok egyike. Nincs is más lénynek humora.

Frivol rímek három költőhöz

A mizantróphoz

Ő és ő! Hát nem muris?
Magyarul *Sie* az úr is,
s *Er* a hölgy is, az is úr:
ő az ő-vel
így is, úgy is csak kiszúr.

Gyűlölök vagy szeretek,
a Létből elveretek,
Stirner legyen veletek!

A létbevetetthez

Bőrög, cepe, csanazsák,
hancsik, eszváta, barhét-ing, hátyi,
Szajla, Dregoly, Dolyina,
minden ablakból Sirokra látni.

A Bajipáston Toplákék,
Darnóban úrigomba. –
Igen, a parasztlét meg a Lét
mondja itt magát tollba.

A semleges szenthez

Vers – kihez, hogyha nincs Szulamit. –
Poétánk olyasmit tud, amit
csak szent tud s a félig szerzetes
Wittgenstein. Hát ilyen szerzet ez!

Itt sincs hím- s nőnem. S nincs élvezet.
Nyelvrács van, semleges szerkezet,
rag, képző, és semmi begyedem! –
Forog a szövegűr-egytem.

Perfectum

Néha fölcsegg a telefon,
a befejezett múltból telefonálnak neki,
onnan, ahová már nincs bejárása,
s amelyről mégis tudja, hogy valahol
teljes egészében megvan,
nem hiányzik belőle
egyetlen állítmány,
egyetlen állítás,
egyetlen félreértés sem.

Berreg tokjában
a banánforma készülék: halló,
itt egy elfeledett tárgy dobanása!
Hogyan talált rá a hívás?
Hogyan? Megfoghatatlan.

Angyal a város felett (1976; olaj, vászon; 123 x 83 cm; leltári szám: 2008. 594.1)

Dalszövegek

Arisztophanész – Hamvai Kornél:
Lüszisztraté című darabjához*
(részletek)

No. 2. Hadidal

KOLOPHÓN, TEATERMOSZ, GALAXIDÓROSZ,
KINÉZIÁSZ, – (+ ANDOKINOSZ némán)

A harcmezőn a dárdánk
Az ellenségbe döf,
A háború az élet,
A béke tiszta blöff.
TEATERMOSZ
Ím, szólít már az állam,
Ím, szólít már a hon,
S ha asszonyunk nem enged,
Hát durr egy nagy pofon.
Egy jó kis ütközetre
Ha vár a spártai,
Nem bírnak érdekelni
A nők sirámai.
FÉRFIAK
A harcmezőn a dárdánk
Az ellenségbe döf,
A háború az élet,
A béke tiszta blöff.
KINÉZIÁSZ
Ma vár a férfimunka,
Mi hadba készülünk;
A haddelhadd az ágyban
Majd lesz, ha megjövünk.
Talán nekünk is jut most

* A színdarabot október 3-án mutatja be a Békés Megyei Jókai Színház

Egy klasszikus kaland,
S ha alvilágba szállunk,
Hát majd lövünk alant.

FÉRFIAK

A harcmezőn a dárdánk
Az ellenségbe döf,
A háború az élet,
A béke tiszta blöff.

KOLOPHÓN

Most zárójelbe tesszük
A házastársi kéjt,
Na, hadd menjünk a hadba —
Nem kérünk engedélyt!
Gyerünk, fiúk, csatába,
S ha otthagyjuk fogunk,
Beírnak egy eposzba:
Ez férfiasszonyok jogunk.

FÉRFIAK

A harcmezőn a dárdánk
Az ellenségbe döf,
A háború az élet,
A béke tiszta blöff.

No. 4. Eskü-dal

LÜZISZTRATÉ

Elég volt a férfiakból!
Ronda szőrös társaság!
Egy se figyel, egy se bókol,
Sőt esetleg szájbavág.

LAMPITÓ

Használ este, használ reggel,
Mint egy praktikus kefé,
Meglovagol koszos seggel,
Mint egy lestrapált tevét.

KALONIKÉ

Háborúzik, én meg várjam,
Mint egy szende őzike,
Állok itthon bús magányban,
Azt se tudom, nőzik-e?!

LÜZISZTRATÉ

Esküdjünk hát, asszonytársak!
Szűz Athéne, tégy csodát!
Ilyet eddig nem pipáltak:
Kezdődjék a szexbloká!

*

LÜZISZTRATÉ

Esküszöm, hogy nem teszem,

NŐK

Esküszöm, hogy nem teszem!

LÜZISZTRATÉ

Jöjjön bár az emberem

Kőkeményre fölhevülve.

KALONIKÉ (prózában) Lüzisztaté, ezt nem kívánhatod...!

LÜZISZTRATÉ

Nem teszem se állva, ülve.

NŐK

Nem teszem se állva, ülve!

LÜZISZTRATÉ

Csinos leszek, bájos, üde –

Hegyeződjön csak a füle!

NŐK

Hegyeződjön csak a füle!

LÜZISZTRATÉ

Ám ha erőszakot tesz,

Testem rideg, fagyos lesz.

NŐK

Testem rideg, fagyos lesz!

LÜZISZTRATÉ

Ígégethet aranyat –

Se négykézláb, se hanyatt!

NŐK

Se négykézláb, se hanyatt!

LÜZISZTRATÉ

Ha betartom fogadalmam,

Édes bor lesz poharamban.

De ha esküm megszegem,

Kupám poshadt víz legyen!

NŐK

De ha esküm megszegem,

Kupám poshadt víz legyen!

No. 9. Nihil-dal (a No. 1. Hadidal zenéjére)

MIND

Itt álldogál a dárdánk

S a nagy nihilbe döf,

Ez vérekes valóság,

Nem háborúsdí blöff.

GALAXIDÓROSZ

Ím, fölkapott az állam,
Ez ám a nagy pofon;
Ha asszonykám nem enged,
Ez megköt, mint beton!
Ma sajnos szexcsatára
Nem várnak karjai,
És nem hatnak szívére
A férj sirámai.

MIND

Itt álldogál a dárdánk
S a nagy nihilbe döf,
Ez vérekes valóság,
Nem háborúsdí blöff.

TEATERMOSZ

Ha megtér zord csatából,
Az ember vére zsong,
Az ajkon csókos álom,
A nadrágban dorong.
Hozunk levesbe répát,
Habár a szára fás,
Szerintem aktuális
Egy répahámozás.

MIND

Itt álldogál a dárdánk
S a nagy nihilbe döf,
Ez vérekes valóság,
Nem háborúsdí blöff.

KOLOPHÓN

Van macskatáp Athénban,
Van kutyaeléség,
Van Ouzó és Metaxa,
Csak épp nincs feleség.
Dörömbölünk s az asszony
Minden kaput becsuk!
Mit ér a férfielelet?
Se háború, se luk!

MIND

Itt álldogál a dárdánk
S a nagy nihilbe döf,
Ez vérekes valóság,
Nem háborúsdí blöff.

No. 12. Második finálé (Optimizmus-dal)

KOLOPHÓN

Tudom én, hogy a béke vezet,
Hazahozza az embereket,
Bevezérli az ágyba a nőd,
S el is oszlik az állami csőd.

FÉRFIAK

Áldott béke, szent jövő,
Újra kapható a nő!
Harci dal ha nem rivall,
Szólózunk a csajszyval!

DRÁKÉSZ

De a háború oly gyönyörű:
Utazás, napozás, puha fű;
Aki bátran a hadba vonul,
Az a gondtól is megszabadul!

FÉRFIAK

Áldott béke, szent jövő,
Újra kapható a nő!
Harci dal ha nem rivall,
Szólózunk a csajszyval!

LÜZISZTRATÉ

Ez a kis mese arra nevel,
Hogy a férfinak érteni kell,
Ha a kedve nagyon katonás,
Nosza lesz feminin zsarolás.

NŐK

Optimizmus száll ma erre:
Mert a nőnek győz a terve!
És a lényeg, és a fő:
Nem csak szájjal küzd a nő!

MÜRRHINÉ

Vágyom én a csatát epedőn,
De csak otthon a szép lepedőn;
Ha a kulcsod a zárba talál,
Jöhet értem a hősi halál.

NŐK

Optimizmus száll ma erre:
Mert a nőnek győz a terve!
És a lényeg, és a fő:
Nem csak szájjal küzd a nő!

Fekete királynő (1974; festett, karcolt alufólia, farostlemez; 80 x 60 cm; leltári szám: 2008. 214.1)